

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Redogörelse

för

Högre Elementar-Läroverket i Westerås

under läsåret 1873—1874

jemte

Inbjudning

till

Års-Examen och Slutöfningarna

den 5 och 6 Juni 1874

af

Ludvig Mossberg,

Läroverkets Rektor.

- Innehåll: 1) *Några ord om Religionsundervisningen i Elementarläroverket af Lektor C. Schmidt.*
2) *Redogörelse för Elementar-Läroverken i Westerås, Sala och Arboga samt Stadspedagogierna i Köping, Nora och Linde.*
-

WESTERÅS,
A. F. Bergh, 1874.

Några ord om Religionsundervisningen i Elementarläroverket.

Endast småningom har nyare tiden vuxit från medeltidens föreställning om den högre allmänbildningen såsom hufvudsakligen bestående i teologi med inberäkning af den gamla teologiens förnämligaste hjälpämnen, enkannerligen kändedomen om de gamla folkens språk och krönikor. Nyare tidens läroverk har blifvit hvad det är endast under småningom vunnen befrielse från trycket af denna föreställning. Redan derföre har frågan om religionsundervisningen, oafsedt hennes egen vikt, af ålder intagit en framstående plats bland frågor rörande undervisningen så i allmänhet som inom elementarskolan. För närvarande torde hon derjemte hos oss hafva något af det tilltalande hos en "fråga för dagen" i och genom sitt sammanhang med frågan om en nära förestående ombildning af det svenska elementarläroverket.

Frågan om religionsundervisningen i elementarläroverket torde enklast kunna komma under ett i hufvudsak fullständigt skärskådande om hon betraktas ur synpunkterna af denna undervisnings uppgift, omfång och rätta ställning inom läroverket.

I.

En tillfredsställande framställning af den elementära religionsundervisningens **uppgift** synes närmast kunna gifvas genom ett tydligt och riktigt bestämmande af, huru långt elementarläroverket har att med serskild religionsundervisning följa den bildningssökande ungdomen samt genom hvilka serskilda religiösa kunskapsämnen denna undervisning genom läroverkets olika afdelningar bör fortskrida. I denna mening fattad sammanfaller frågan om undervisningens uppgift med den om undervisningens rätta omfång och mått och kommer i sådan mening nedanför till tals.

Frågan om den elementära religionsundervisningens uppgift måste först och främst betraktas ur en vidsträcktare och mera grundläggande uppfattning ur *sammanhanget med elementarläroverkets uppgift i det hela*. Det tyckes icke vara en så alldeles afgjord

IV

sak, att skolans uppgift i det hela liksom i de serskilda förgreningarna af hennes arbete endast eller ens förnämligast ligger i meddelandet af undervisning. Från hemmen, de ömmare och uppmärksammare af dem, förnimmes sedan någon tid ett missnöje, som ännu ej rätt vet att gifva sig ord, men som nog skall finna dem och höras allt högre, så länge den nu rådande läroverksordningen kvarstår oförändrad. Den från skolan under någon ledighetstid hemkomne unge väcker glädje öfver de framsteg, han förnimmes göra i fråga om kunskaper. Men fadren oroas öfver, att han ej förmår i honom igenkänna sig sjelf, sådan han var, då han i sina egna ungdomsår var som bäst och lyckligast. Modren upptäcker hos honom allt mer något småförståndigt men lillgammalt, oömt och ogrannlaga, något för litet af hvad hon, utan tvifvel med full rätt, tänkt sig såsom god uppfostran, hvarigenom han ock, ju mer han växer till sig i skolan, blifver allt mer oigenkännelig och sjelf främmande för henne och hemmet, liksom hörde han hemmet till blott för de fördelar det skänker honom. I smärtan vid förlusten af den ena efter den andra af hennes förra, i tysthet kanske rätt modersstolta, förhoppningar utbrister hon ofta i omild klagan öfver skolan, som hon förmenar hafva skulden. Denna senare söker ofta bortförklara missförhållandet såsom mindre viktigt i förhållande till den stora skörden af i skolan inhöstade kunskaper, annars förklarar hon det vanligen ur en mycket öfverklagad brist på deltagande och samverkan från hemmets sida. Den opartiske är benägen att fördela skulden på båda sidorna. Ser han likväl något uppmärksammare in i saken, torde han finna, att det öfverklagade missförhållandets egentliga orsak ligger i det nutida läroverkets egen anordning och sätt att verka, hvarigenom hemmet och läroverket sammantvingas i en konstlad ställning inbördes, i hvilken intetdera, och aldra minst hemmet, får enligt sin natur verka. *Uppfostran och undervisning* tillhöra båda från början och egentligen hemmet. Denna senare tillhör dock mera yttersidan af hemlifvets inflytande på barnet, blir egentligen behöflig först sedan den förra redan är godt stycke inne i sin verksamhet, kan redan tidigt meddelas utanför hemmet och växer, alltid förr eller senare med den unge sjelf ut öfver hemmets vilkor och fordrar så för att kunna fortsättas serskilda inrättningar, vid hvilka alltid ett mer eller mindre af offentlig anordning och tillsyn blir behöfligt. Den förra deremot, hemlifvets uppfostran till hemlif och dermed till möjlighet för den unge att motsvara hela den enskilda menkliga sammanlefnadens fordringar och till mottaglighet för dess lycka, är enligt sin natur städse bunden vid hemmet, kan i nödfall öfvertagas endast af ett annat hem, men kan egentligen aldrig ersättas af ett lif under tillfälliga inkvarteringar, äfven om dessa bereda den unge än så god yttre vård, eller af en eller annan form af kasernlif,

vore det än på det omsorgsfullaste sätt reglementerad och öfvervakad. Icke heller kan, äfven om skolan liksom i större eller mindre mån hela det af ett mer eller mindre af offentliga bestämmelser ordnade samhällslifvet i öfrigt har en viss uppfostran att gifva, denna såsom af annan art ersätta, hemlifvets uppfostran. Då emellertid vår nuvarande läroverksordning "utvecklat" skolan uppåt, så att bland hennes lärjungar städse finnes en god del redan i juridiskt hänseende myndige män, och nedåt, så att det finnes behöfligt att till skolan från aflägsna trakter rundt omkring ur hemmen sammanföra hopar af för en sådan utflyttning ännu alltför späda ynglingar, så hafva visserligen i en mening storartade läroverk med lärjungar i hundradetal och militärisk reglementering efter utländskt mönster härigenom bildats. Men på samma gång har redan den yttre goda ordningens upprätthållande genom de stora massornas hopande försvarats, och det kan väl sägas omöjliggjorts, i betraktande af det äfven för en mycket kraftfull och af medlärarne mycket verksamt understödd föreståndare säkerligen i sig omöjliga att kunna med fördel sammanhålla under samma disciplin unga piltar och myndige män. Det största onda kan likväl befaras deraf, att den största delen af de unge beröfvas nästan allt verksamt inflytande af det egentliga hemlifvet och det under en tid, då ett sådant inflytande vore för deras utveckling mest behöfligt. Den samvetsgrannaste och ömmaste lärare kan dock icke ersätta fadren, ej heller de tillgifnaste kamrater den naturlige brodern, att ej nämna modern och systemen, hvilkas inflytande på den blifvande mannens karaktersutveckling man dock hos de germaniska folken allt hittills tillerkänt den största betydelse.

Men, ehuru nödvändig och egentligen genom intet annat bildningsmedel ersättlig, är dock hemmets uppfostran ensam för sig icke tillräcklig. Man hade under de tider, som föregått införandet af den nuvarande läroverksordningen, funnit, att icke blott ynglingens, enligt dåtidens vanliga sed, intill ganska mogen ålder i hemmet fortsatta undervisning lemnade mycket öfrigt att önska, utan att äfven hans uppfostran i det hela kom att lida af brister, hvilka icke inom hemmets område kunde afhjelpas. Det var för detta missförhållande man ville råda bot, då man råkade ut för ett annat och motsatt, hvaraf vi nu lida. För den i hemmet uppväxande ynglingen kommer förr eller senare en tid, då det skall "göra honom godt att komma ut," att hans i hemmet mottagna uppfostran må under inflytande af lifvets mångahanda öfriga uppfostrande makter förfullständigas, stärkas och kanske i många fall renas från ensidigheter och missriktningar. I sådan mening har sysselsättningen i hvilket yrke som helst under god ledning en viss uppfostran att gifva. Serskildt måste då ock ett uppfostrande inflytande i sådan mening, således likväl icke såsom en uppfostran i stället för utan

VI

jemte och under förutsättning af hemmets uppfostran, kunna gifvas af den för ungdomens utveckling enkom anordnade skolan redan genom sjelfva den inom henne rådande ordningen och i synnerhet genom den inom henne fortgående undervisningen, och genom denna senare desto mer, ju mer undervisningsämnet vid en riktig behandling genom sitt innehåll sjelft förmår eller åtminstone gifver läraren osökta anledningar till att skärpa den unges blick och lifva hans håg för det goda. Alra mest kan inom skolaus område ett sådant uppfostrande inflytande väntas af religionsundervisningen, i och genom hvilken skolans verksamhet både kan och bör blifva i högsta mening uppfostrande, *uppbyggande* i religiös mening, uppfostrande icke blott för detta lifvet utaf äfven för det tillkommande.

Med de gjorda antydningarna torde skolans uppgift i det hela, som ock i hvad serskildt beträffar religionsundervisningen, vara i och för sig tillräckligt bestämdt angifven. Några ord torde dock böra tilläggas, dels för att förebygga hvarjehanda missförstånd, för hvilka under närvarande förhållanden hos oss talet om en skolans uppbyggande verksamhet lätt kan tänkas vara utsatt, dels för att såsom följer ur det sagda serskildt framställa några anmärkningar, hvilka torde kunna ega någon betydelse för nya anordningar inom läroverket, kanske också för bättre tillgodoseende af skolans uppbyggande uppgift redan med den nu gällande ordningen.

Af det ofvan framställda torde framgå, att, ehuru skolans verksamhet i och genom religionsundervisningen både kan och bör vara i sann mening uppbyggande, skolan likväl äfven härvid städse har sin egentliga uppgift i undervisningen, icke i uppbyggelsen sjelf såsom sådan. Det tillhör icke skolan egentligen att bereda serskilda uppbyggelsestillfällen. Om sådana likväl ännu inom skolans område serskildt anordnas, och om detta i synnerhet förr visat sig icke vara utan goda frukter, så följer dock ingalunda deraf med nödvändighet, att sådant äfven fortfarande kan blifva förhållandet. Erfarenheten visar dagligen från andra områden af lifvet, att angelägenheter af mycket olika beskaffenhet under förutvarande enklare förhållanden och mindre klarsynta och nogräknade fordringar kunnat skötas tillsammans utan att derföre hafva syntts vanskötas, men att likväl, när med stigande utveckling de förut gömda åtskilnaderna bättre träd i dagen och dermed nya fordringar uppstått att söka vinna större fördelar genom att vid behandlingen af det förut sammanblandade gifva hvarje sak hvad henne tillhör, mau då icke länge utan stora olägenheter kunnat motsätta sig dessa fordringars tillfredsställande. Detta torde ock visa sig gälla om våra skolors serskilda anordningar för skolungdomens morgon- och aftonandakt samt söndagsgudstjenst, äfvensom i fråga om ett skolans på somliga orter brukliga öfvertagande af skolungdomens konfirmationsundervisning, af hvilka förstnämnda de förra egentligen tillhöra hemmet

VII

och den senare kyrkan, under det att konfirmationsangelägenheten beträffar den unges öfvergång till religiös myndighet på en gång inom hemmet och kyrkan, men ingen af dem egentligen ligger inom området för skolans verksamhet. Frågan härom har i sammanhang med andra den elementära religionsundervisningen rörande frågor varit föremål för mycken uppmärksamhet och sakkunnig utredning vid det lifliga meningsutbyte, som nyligen genom komiteers betänkanden, myndigheternas utlåtanden, skolornas årsberättelser, dagbladsartiklar och andra tillfällighetsskrifter föregått nya skolordningars införande i våra båda närmaste grannländer, och det har säkerligen icke varit en följd af hvarken obetänksamhet eller bristande nit för skolans uppbyggande verksamhet, att nämnda uppbyggelse-tillfällen inom dessa båda länder icke numera utgöra serskilda föremål för skolans anordningar.

Beträffande *skolungdomens konfirmationsundervisning*, har mot skolans öfvertagande deraf sista svenska läraremötet, i Lund 1872, känt hvarjehanda betänkligheter, hvilka likväl icke kommit till något bestämdt uttryck. Att nämnda undervisning liksom sjelfva konfirmationen är en kyrkans och icke skolans verksamhet tillhörande angelägenhet, torde icke serskildt behöfva bevisas. Deraf följer först och främst, att sjelfva denna undervisning bör ega en genomgående annan karakter än skolans religionsundervisning. Att den under ledning af en skolans lärare verkligen får denna sin serskilda karakter, därför torde man i betraktande af den vanans makt, hvars inflytande hvarken läraren eller lärjungarne kunna undandraga sig, icke hafva någon säkrare borgen deri, att läraren är en prestman, som kanske dertill har någon presterlig tienstgöring eller, såsom med några är fallet, sjelf är kyrkoherde. Med sin nämnda kyrkliga beskaffenhet eger konfirmationsangelägenheten vidare en viss karakter af allmänlighet och gemensamhet för alla, i och genom hvilken kyrkan gerna vill räcka handen på en gång och gemensamt åt hela den till kyrklig myndighet hunna ungdomen inom en församling. Både i enskilda kretsar och vid offentligt kyrkomöte hafva höjts röster för att främtaga konfirmationen denna hennes karakter och förvandla henne till något mer eller mindre liknande den enskilda bigten. Man har dock härför blott åberopat undantagsomständigheter, hvilka redan under den nu bestående ordningen och utan att man behöfver afsäga sig de med henne följande serskilda tillfällen till uppbyggelse tillräckligt kunna tillgodoses och hvilka åtminstone icke lära kunna åberopas såsom stöd för att beträffande konfirmationen behandla den vid en lärd skola inom en församlings område uppväxande ungdomen såsom en ur gemensamhet med församlingens öfriga ungdom afstängd flock för sig. Om läroverks-ungdomen mindre än en stor del af församlingens öfriga ungdom är i behof af sjelfva den i konfirmationsundervisningen afsedda kun-

VIII

skapsutvecklingen, så är detta ett undantagsförhållande, som genom en lätt träffad och oftast i alla fall behöflig serskild anordning kan tillgodoses. För öfrigt torde intet finnas, som talar för, men den erfarne och uppmärksamme finner säkerligen mycket, som talar emot det, att man genom serskild inom skolan anordnad konfirmationsundervisning hindrar såväl skolungdomen som församlingens presterskap från användande af ett tillfälle att äfven bland denna ungdom mellan kyrkan och den enskilde grundlägga ett förhållande, som både för den enskildes och den kyrkliga ordningens skull måste vara i högsta måtto önskvärdt.

Beträffande *skolungdomens morgon- och aftonbönestunder* kunde ännu sista läraremötet i fråga om de vid morgonbönestunderna föreskripta bibelförklaringarna yttra sig i mycket välljudande ord, emedan mötet blott yttrade sin mening om dessa bibelförklarings uppgift såsom upptagande egentligen ingenting mindre än all bibelförklarings ideala uppgift och kanske något dertill från andra sköna uppgifter, men icke yttrade något om de för en sådan uppgifts fyllande erforderliga vilkoren och om deras förhandenvaro inom skolan. Sista skolkomiteen har i sitt betänkande den 23 Juli 1872 föreslagit de nämnda bibelförklaringarnas borttagande af det skäl, "att bibelförklaringen, om den äfven kunde anses tillhöra bönestunden, hvilken är att betrakta såsom en andaktsstund i detta ords egentliga mening, icke kan ske på sådant sätt, att lärjungarnes olika utvecklingsstadier dervid tillbörligen afses", hvarjemte anmärkes, att förhållandet är helt annat med bibelförklaringar, som anställas för fullvuxna, "emedan tolkaren vid dessa får förutsätta en viss minimikunskap hos sina åhörare", att deremot i skolan "bibelförklaringarna böra vara så nära som möjligt förenade med sjelfva undervisningen i kristendom." Hade komiterade derjemte vid sin erinran om lärjungarnes olika utvecklingsstadier något mera jemte olikheten i kunskap serskildt framhållit den ännu mer betydande olikheten i mognad och erfarenhet af lifvet skulle de utan tvifvel dermed hafva på ett för hvarje tänkande menniska ofrånkomligt sätt påpekat nödvändigheten af en förändring af den nuvarande ordningen i den riktning, de förordat. Den sistnämnda olikheten gör, att man äfven vid den varsammaste användning af det icke synnerligen rika förråd af ord, bilder och erfarenheter, till hvilka man är hänvisad, så vida man vill hoppas kunna tilltala de yngre, hos de äldre, då de icke såsom inom familjen med serskildt intresse äro fästade vid de yngre, knappast undgår att väcka ledsnad och stundom löje. Genom att så, som man bör, söka tillgodose de äldres behof och naturliga fordringar utsätter man de yngre för de frestelser och faror, som följa med ett uppbyggelsestillfälle, då det icke rätt användes. I båda fallen blifver, kanske blott hemligt, för hjerta och sinne, eller, der ordningen icke är serskildt och

i förhållande till skolans fordringar vid öfriga tillfällen öfverdrifvet sträng, äfven genom yttre oskick och fräckhet det välmenta uppbyggelsestillfället förbytt i ett för ungdomen mycket skadligt tillfälle. Att deremot bibelläsning och bibelförklaring inom skolan just i och med sjelfva religionsundervisningen hafva ett tillfälle och sitt bästa tillfälle att verka till uppbyggelse, har förut blifvit antydt. Att komiterades förslag gäller i och med bibelförklaringen äfven sjelfva bibelläsningen, således ej velat vid morgonbönestunderna kvarlemnna en bibelläsning utan förklaring, det torde, oaktadt det otydliga uttryckssättet, få tagas för gifvet. Ty om uppbyggelsen af en bibelläsning, vid hvilken ej ens ordamenin-garna och ännu mindre andemeningen kan uppfattas, torde icke komiterade kunnat hysa stora förhoppningar, hur besynnerliga meningar än stundom kunna höras om värdet af äfven en blott mekanisk bibelläsning. Slutligen torde äfven en ändring beträffande platsen och det yttre sättet för sjelfva bönestunderna vara att önska. I våra båda grannländer hållas bönestunderna inom skolan, der de förekomma, inom hvarje klass serskildt. Hemmen äro den rätta platsen för ungdomens bönestunder. Den stämning, som vid en andaktsstund inom familjen visar sig hos de äldre omsluter genom sjelfva den naturliga tillgifvenhetens band de yngre, men detta desto mindre, ju mer man tänker sig den hvardagliga familjekretsen vidgad genom främmande personers tillkomst. Besinnar man, huru många störande omständigheter, som alltid måste vara förenade med hopsamlade, kvarhållande för en stund och återsändande af ett eller flera hundratal ynglingar af mycket olika ålder, deraf många kanske knapt mer än till namnet bekanta för hvarandra, lägger man dertill alla möjligheter inom en sådan ynglingsamling för oberäkneliga störande tillfälligheter och erinrar man sig den unges stora känslighet för dylika tillfälligheter, skall svårigen någon tilltro sig kunna hålla en sådan församling i den stämning eller ens i det yttre skick, som en bönestund dock oeftergifligen fordrar. Den serskilda klassen är inom skolan det, som mest motsvarar hemmet både i anseende till lärjungarnes förhållande till läraren och deras förtroeligare förhållande till hvarandra, der är ock den fridfullaste och lämpligaste plats, skolan kan för en bönestund upplåta.

I fråga om *skolungdomens gudstjenst* sön- och högtidsdagar har sista läraremötet antydt påaktansvärda betänkligheter mot det otillfredsställande och haltande uti de vanliga serskildt anordnade skol-gudstjensterrå. Sista skolkomiteen har ansett, att det lämpligast kunde öfverlemnas åt eforus att i samråd med rektor bestämma, huru högmessogudstjensten må för lärjungarne anordnas, samt att det föreskrifna predikoförhöret icke längre borde vara ovilkorligen föreskrifvet. För anordnande af en på en gång skolans yngste och

äldste lärjungar tilltalande gudstjenst framträda, serskildt hvad beträffar predikan, samma svårigheter eller rättare omöjligheter, som de nyss vid tal om morgonbönestunderna och den dervid brukliga bibelförklaringen anmärkta. I fråga om skolungdomens samfälda tvungna kyrkobesök tillkomma ytterligare serskilda svårigheter. För den yngre skolungdomen synes en ersättning för det tvungna kyrkobesöket både kunna och böra beredas inom skolan sjelf i och genom religionsundervisningen. I Norges "mellanskolor" genomgås vid religionsundervisningen serskildt kyrkoårets predikotexter, och man skulle der känna det såsom en stor brist, om denna ordning upphörde. Om det blefve ordningen äfven hos oss, att vid den till religionsundervisningen hörande bibelläsningen åtminstone gamla årgången af vårt kyrkoårs predikotexter jemte dertill sig anslutande psalmer ur den kyrkliga psalmboken inom skolans lägre klasser genomginges, förklarades och tillämpades, skulle den yngre skolungdomen härigenom säkerligen erhålla en mycket rik ersättning i uppbyggelse och uppfostran till kyrkligt sinne och kyrklig myndighet, för hvad som i den nuvarande ordningen för denna ungdoms räkning visserligen i öm, men sväfvande och för sig sjelft knappast redig välmening åsyftas, men föga i verkligheten vinnas. Beträffande deremot den redan konfirmerade ungdomen i skolans högre klasser, eger dennas gudstjenst onekligen sin rätta plats i kyrkan och bör i enlighet dermed anordnas. Den uppmärksamme finner dock lätt det önskvärda deri, att vid en sak, som så föga som den ifrågavarande kan till sitt väsende genom yttre tvångsåtgärder befordras, äfven så litet som möjligt af yttre tvång och reglementering måtte förekomma. Skolan behöfver icke därför lemna den utanför sitt deltagande och sin påverkan. I bruket att tilldela de serskilde lärarne hvar sin flock af ungdom för närmare tillsyn utom skolan, eger denna redan ett, om det rätt utvecklades och användes, mycket förhoppningsfullt medel att räcka både hemmet och kyrkan handen. Öfverlätas det åt dessa tillsyningsmän att hvar inom den honom tilldelta flocken genom exempel och eljes på enskildt lämpligt sätt vårda och främja den ifrågavarande angelägenheten, skulle den säkerligen blifva bättre tillgodosedd, än som genom den nuvarande ordningen sker, och lärarens och hans skyddlingars förhållande inbördes skulle på samma gång i sig sjelft ega en osökt religiös befogenhet och karakter, som det visserligen redan nu icke borde vara utan, men som det dock nu lätt kommer att sakna eller endast på ett konstladt sätt erhålla. Slutligen torde kunna erinras, att liksom inom hemmet och andra samfundslifvets områden serskilda högtidstillfällen förekomma, vid hvilka det kristliga sinnet varmt önskar, att äfven kyrkan måtte vara med, så förekomma äfven inom skolans område serskilda dylika tillfällen. **Hemmets besök i och genom närvaron af de unges föräldrar och**

XI

andra anhörige gör den vanliga terminsafslutningen till en skolans högtidliga mottagningsfest för nära och kära vänner, vid hvilken hennes målsmän haiva ett mera än vanligt viktigt tillfälle att genom några afslutande, skolans och hemmets gemensamma lifserfarenheter för dagen berörande ord kunna verka till godt inbördes förhållande dem emellan. Stundom låter ett godt gammalt bruk kyrkan gifva den egentliga afslutningen genom en andaktsstund uppå i templet. Den som härvid uppmärksammat, huru lätt de närvarandes sinnen i känslan af gemensamma sorgeämnen och glädjeämnen, bekymmer och förhoppningar, stämmas till gemensam bön och gemensamt lof, han kan väl hoppas, att ur en kyrklig användning af dylika tillfällen kunna varda religiösa skolhögtider, religiösa folkhögtider i sann och kyrklig mening, öfver hvilka säkerligen både skola och hem och kyrka skulle hafva skäl att fröjdas.

Försöket att besvara den vidsträcktare och för allmänheten mera betydande frågan om religionsundervisningens uppgift, om hvad man af skolans religionsundervisning kan och får vänta sig, har måst taga den längre och mindre banade vägen genom en antydan om det för hvarje god skolordning och för alla rimliga fordringar på skolan grundläggande *förhållandet mellan skolan och hemmet, undervisning och uppfostran* i ordets första och närmaste mening såsom hemmets uppfostran samt emellan *undervisning och religiös uppbyggelse* såsom en uppfostran i ordets högsta mening. De båda öfriga beträffande den elementära religionsundervisningen uppställda frågorna röra sig mera inom skolans eget och fackmannens inskränktare område och upptagas här blott i några få i anseende till närvarande förhållanden hos oss mera intresse väckande punkter till besvarande.

II.

Vid bestämmandet af den elementära religionsundervisningens **omfång** liksom af elementarundervisningens omfång i det hela bruka de lärde ofta utgå från allmänna i och för sig mycket sanna filosofiska satser, ofta ock från åberopandet af hvarjehanda åtminstone under förra tider mycket betydande historiskt gifna förhållanden, och derur utvecklas dessa digra pedagogiker, metodiker o. s. v., hvilka onekligen innehålla mycket sant och godt att läsa och betrakta men, i anseende till mångahanda i det lefvande lifvet mötande omständigheter, icke i samma mon helsosamt att tillämpa. Hufvudfelet är, att man låter omfånget af skolans arbete i första hand bestämmas efter utifrån, under inflytandet af ett såsom hos oss och i Tyskland mycket utbildadt och i vilkoren för tillträde till

de enklaste verksamhetsområden obevekligt ingripande examensväsende vanligen af universitet uppställda fordringar på den bildning, skolan bör hafva gifvit den från henne afgående ynglingen för att han icke skall vålla allt för mycket omak, der han kommer att fortsätta sin högre utbildning. Då skolan sålunda af universitetet och andra inrättningar drages vid hufvudet och armarne, medan hemmet med hela den bindande kraften i sin erfarenhet, att "alla äro barn i början" och böra såsom barn behandlas, så länge de äro det, helt naturligt håller fast sitt gamla tag vid fötterna, råkar hon till sist, såsom kanske i flera hänseenden hos oss, i ett läge, hvori hon för alla sina goda gerningar och ännu bättre afsigter känner sig lönad med den på sträckbänk upplagde ogerningsmannens lön. För att låta henne lefva ett muntrare lif, sådant det höfves i umgänget med den muntra ungdomen, är nödvändigt att vid alla anordningar för undervisningen helt enkelt börja från undervisningens lillända i hemmet och den lägre skolan och derifrån steg för steg i enlighet med skolans natur och erfarenheter bestämma, hvad som kan vara möjligt och gagneligt att fordra af henne i såväl yttre som inre afseende, beträffande såväl frågan, huru långt hän till mogen ålder elementarundervisningen skall följa ungdomen, som ock i hvilken omfattning och sammanfattning af kunskapsämnen den steg för steg bör meddelas.

Beträffande religionsundervisningens *yttre omfång* inom elementarläroverket innehålla våra båda grannländers skollagar tämligen olika bestämmelser. Norges skollag af den 17 Juni 1869 bestämmer för den högre allmänbildningens behof en mellanskola med 6 ettåriga klasser från ynglingens 9—10 till 14—15 år, med valfrihet mellan latin och engelska från och med fjerde klassen men med för öfrigt gemensam undervisning, samt ett gymnasium med 3 ettåriga klasser, 15—16 till 18—19 året, deladt i ett latin- och ett realgymnasium. Såsom religionsundervisningens mål i mellanskolan bestämmes, att lärjungen skall ega säker kunskap i bibliska historiens väsentliga innehåll och den kyrkliga tros- och sedeläran efter evangeliskt lutherska bekännelsen, samt såsom målet för religionsundervisningen inom gymnasiet, att lärjungen eger säker kunskap i det viktigaste af kyrkans historia och kan redogöra för innehållet och tankegången i ett af evangelierna, hvilket i latingymnasiet bör läsas på grundspråket. Danmarks lärda skolas och realskolas nya ordning den 1 april 1871 anordnar ett läroverk med 6 ettåriga kurser, 12—18 år, fördeladt de 2 sista åren i en språkligt historisk och en matematiskt naturvetenskaplig afdelning, men med gemensam undervisning de 4 första åren blott med undantag för grekiska språket i den förre och naturlära för den senare afdelningen. Religionsundervisning meddelas blott till utgången af 3 klassen och till omfånget af en god konfirmationsberedelse. Sista

XIII

svenska skolkomiteen har föreslagit religionsundervisningens fortgående hela läroverket igenom under hufvudsakligt meddelande i 6 klassen af kyrkohistoria och i 7 af dogmatik samt med fortsatt bibelläsning inom båda klasserna, hvarvid dock nya testamentets läsning på grundspråket, såsom i följd af de språkliga svårigheterna dragande uppmärksamheten från innehållet af det lästa och i öfrigt enligt erfarenhetens vittnesbörd jemförelsevis föga fruktbringande, icke mera borde förekomma.

Mot komiterades förslag att förlägga den kyrkohistoriska och dogmatiska undervisningen till hvar sina serskilda klasser har en af komiteens ledamöter, domprosten Linder, reserverat sig, hvarjemte komiterades förslag i detta som andra stycken erhållit en skarp tillrättavisning genom Billing, "Om Religionsundervisningen", Lund 1873, hvarutinnan förf. ur de serskilda teologiska vetenskapernas egen vikt och betydelse söker sig bevis för deras nödvändighet såsom serskilda undervisningsämnen i skolan. Serskild elementarundervisning i pastoraltelogien förordas dock icke. Till försvar för ofvan uttalade mot förf:s motsatta åsichter rörande morgonbönestundernas bibelförklaringar torde derjemte här få anmärkas, hvad ofvan af förbiseende uraktlåtits, att då förf. gent emot komiterades förslag ur egen erfarenhet såsom religionslärare vid ett af våra största läroverk försäkrar om dessa bibelförklarings höga betydelse såsom uppbyggelse-tillfällen, detta dock icke är mycket öfvertygande. Äfven för den, som icke har sig serskildt bekant, att i det nämnda läroverket, liksom ofta i andra, flere lärares närvaro varit nödvändig redan för åstadkommande af yttre ordning vid de nämnda uppbyggelse-tillfällen, förlorar dock beviset sin öfvertygande kraf genom det vid förf:s framställning nära till hands liggande antagandet, att den gjorda lyckliga erfarenheten berott derpå, att det nämnda läroverket egde en mer än vanligt skicklig och lycklig lärare i ämnet.

Beträffande religionsundervisningens omfång torde, med bortseende från dem, som under återopande af inom andra länder förhandenvarande, men icke på oss och vårt land tillämpliga förhållanden, yrka på all religionsundervisnings bortskaffande ur elementarläroverket, kunna antagas såsom på förhand medgifvet, att läroverket liksom folkskolan har att först och främst meddela den icke konfirmerade ungdomen den för konfirmationen nödiga kunskapsutvecklingen, hvilken derjemte inom läroverket bör vara i samma rikare och grundligare, som den i läroverket meddelade bildningen i allmänhet i nämnda hänseenden öfverstiger den i folkskolan meddelade. Detta sistnämnda följer redan af religionsläraus betydelse såsom viktigt kunskapsämne vid den lägre undervisningen, men ännu mer genom hennes ställning såsom ett hela menskan och det högsta hos menskan upptagande bildningsmedel, hvarmed hon intager en ställning öfver och i medelpunkten af alla öfriga ämnen såsom bild-

XIV

ningsmedel betraktade. I följd af denna sin ställning eger hon ock en berättigad och nödvändig plats inom hela läroverket, äfven om hon såsom serskildt kunskapsämne inom läroverkets högre afdelningar allt mer träder tillbaka för andra kunskapsämnena, och det måste lemna efter sig en betänkelig brist hos den elementära bildningen själf, om såsom i den danska skolan det religiösa bildningssträfvan- det inom läroverket nedlägges, innan det elementära bildningssträf- vandet i öfrigt hunnit sitt mål.

I fråga om den elementära undervisningens *inre omfång* torde först och främst böra erinras, att den öfveransträngning af ungdomen, som, om ock mindre till kroppen, så mycket mera till själen eger rum, i betydlig mon vållas deraf, att nära sammanhängande grenar af i grunden samma ämne behandlas som skilda ämnena på serskil- da lärotimmar och med skilda efter olika plan uppgjorda läroböc- ker, äfvensom af bristande eller olämplig kursfördelning, i följd hvaraf undervisningen går på bredden ofta flere klasser igenom utan att stödjas och underlättas af någon sammanfattande öfversigt. Detta är det allmännaste felet som vid bestämmandet af ämnena och kurser för kristendomsundervisningen måste undvikas. Derur fram- går, att komiterades förslag att skilja den kyrkohistoriska under- visningen från den dogmatiska icke kan vara helsosamt att efter- följa. Icke heller lär religionsundervisningen såsom i det norska gymnasiet på ett tillfredsställande sätt kunna meddelas blott genom kyrkohistoria och bibelläsning, emedan återgången till skriften må- ste ske genom hänvisning från kyrkoläran, i hvars serskilda huf- vudstycken det ur skriften hemtade mångfaldiga ständigt måste haf- va sin sammanfattande enhet, såvida det skall hafva någon enhet. Deremot synes väl som om med en närmare anslutning mellan så- väl kyrkohistorien och dogmatiken som ock emellan kyrkohistorien och allmänna historien serskild undervisning i kyrkohistoria skulle blifva mindre behöflig. Härom mera nedanföre vid frågan om reli- gionsundervisningens ställning inom läroverket.

III.

Frågan om religionsundervisningens **ställning** inom elementar- läroverket torde här blott påkalla uppmärksamhet beträffande de tvenne af komiterade berörda omständigheterna, huruvida religions- undervisningen fortfarande skall anses såsom sjelfständigt hufvud- ämne inom läroverket och såsom sjelfständigt examensämne vid af- gångsexamen från läroverket.

Det har straxt ofvan blifvit antydt, att läroverket, om det utan

ungdomens öfveransträngande skall kunna tillgodose alla de fordringar, som ställas på detsamma, måste vara betänkt på att mera än för samla och i sammanhang ordna sin verksamhet såväl hvad ämnens antal, som klasskursernas öfverskådliggörelse beträffar. Detta kan derjemte icke blott af yttre hänsyn utan äfven af inre grunder blifva nödvändigt. Ju mera ett något förhastadt i läroverket inkommet ämne hinner reda sig och af lärareskickligheten beherrskas, desto mera samlar det sig samman i det genomarbetade enkla och öfversigtliga och skiljer på samma gång ut från sig hvarjehanda läroverket icke tillhörande sysslande med enskildheterna, upptagande bland dessa blott några omsorgsfullt valda såsom åskådliggörande typer. I detta hänseende hafva komiterade utan tvifvel haft fullt rätt i fråga om de små förkortningar af vårt mera på bredden än på djupet anordnade läroverksväsende, som de föreslagit, och de hade utan tvifvel i detta hänseende både kunnat och bort gå ännu längre, än som skett, i bland annat t. ex. rörande den inom läroverket mycket till hinders, men utan egentligt inflytande på elementaröfningen kvarstående filosofiska propedeutiken såsom serskildt undervisningsämne. Äfven i fråga om religionsundervisningens ställning måste medgifvas, att komiterade i mycket haft en riktig känsla för behovet af ett bättre, också i mycket syftat åt det rätta, men å andra sidan kan icke heller nekas, att sjelfva deras förslag utfallit serdeles clyckligt.

Religionskunskapens *ställning såsom hufvudämne* hafva nämligen komiterade velat förändra på ett serdeles besynnerligt sätt, då de föreslagit, att undervisningen deri skulle skötas af adjunkt hela skolan igenom med undantag för skolorna i de stiftsstäder, der teologie lektorn är domkapitelsledamot. Detta förslag innehåller först den motsägelsen, att religionsundervisningen skulle i en skola hafva till målsman en lektor, i en annan en adjunkt eller ingen alls, och denna senare omständigheten åter innehåller den motsägelsen, att denna undantagsställning skulle beträffa endast religionsämnet men intet annat af läroverkets undervisningsämnen. Skälet till denna det nämnda ämnets serskilda ställning har varit dess likställande med propedeutiken, hvilken dock eger en målsman bland hufvudlärarne genom att vara förenadt med ett annat ämne. Frågar man, huruvida icke en liknande förmon kunnat beredas det i frågarande ämnet genom dess förening med något annat, befinnas komiterade hafva varit ett godt stycke på väg att knyta en sådan förening, då de efter att hafva afskiljt undervisningen i dogmatiken från den i kyrkohistorien ansett denna senare till en god del kunna och böra öfverlätas åt den allmänna och den svenska historien. Mot en sådan öfverlåtelse hade väl intet egentligen varit att invända, om den skett rätt. Hade komiterade blott tagit steget fullt ut genom att sätta religionsundervisningen i

XVI

det hela jemte den historiska under en gemensam hufvudlärare, skulle dermed egentligen icke skett något annat än som hos oss ofta egt och eger rum. Genom en sådan förening med historien, skulle hon egt en bestämd ställning i läroverket, hon som andra skolans läroämnen. Enligt komiterades förslag deremot skulle hennes ställning till de andra blifva sådan, att hon kanske redan sjelf skulle känna sig endast på halft och undantagsvis tillhöra läroverket och ännu mer af andra så skulle anses till föga fromma för läroverket sjelft.

Religionskunskapens ställning såsom examensämne vid afgang från läroverket hafva komiterade vändt sig emot genom sitt förslag, att afgangsexamen hvarken skulle hållas i religionsämnet eller i propædeutiken. Fördelarna med serskild examen kunna betraktas på olika sätt och därför på mycket olika sätt uppskattas. Å ena sidan menar man, att intet kunskapsämne gifver någon serskild vinst i bildning derigenom, att man sysselsätter sig dermed vid en brådsakande och orolig examensläsning. Man finner det till och med anstötligt, att religionsämnet, i synnerhet vissa delar deraf göras till föremål för sådan läsning. Å andra sidan fäster man sig med stora förhoppningar vid den större noggrannhet i uppfattningen och ett lifvigare fästande i minnet af det, som skall blifva föremål för examen, hvarjemte man anser tanken på examen såsom en god sporre till nyttiga ansträngningar. Klart är, att man genom förhör i ett ämne kan pröfva en persons mogenhet i ett annat ämne, som dermed nära sammanhänger, såsom religionsämnet med t. ex. historien, och att därför frågan om religionsämnet såsom serskildt examensämne icke bör kunna anses vara af någon större vikt.

I. Redogörelse för högre Elementarläroverket i Westerås.

A) Undervisningen.

Höstterminen började den 23 Augusti och afslutades den 17 December.

Vårterminen, som började den 24 Januari, kommer enligt H. H. Efori bestämmande att afslutas den 6 instundande Juni; läsåret blifver sålunda förkortadt med en dag.

Helsotillståndet har under hela läsåret varit godt såväl hvad lärare som lärjungar beträffar. I anledning af i orten gängse smittkoppor, revaccinerades under Höstterminen samtliga lärjungarne; revaccinationen lyckades med 24 procent.

Från gifna föreskrifter angående undervisningsplanen har ingen annan afvikelse egt rum, än den, att kristendomsundervisningen i första klassen handhafs icke af klassläraren, utan af den lärare, som i närmast högre klasser bestridt denna undervisning.

Undervisningen för icke-Grekerna har under läsåret varit på följande sätt ordnad:

VII ₂ : *)	(11 lärj.) 3 timmar Engelska tillsammans med frivilliga Engelmän; 2 tr Teckning tills. med icke-Greker och <i>r.</i> i VII ₁ och IV. 5 tr.
VII ₁ :	(15 lärj.) 3 tr Engelska tills. med <i>r.</i> ; 2 tr Teckning tills. med icke-Greker i VII ₂ och IV, <i>r.</i> i IV. 5 tr.
VI ₂ :	(3 lärj.) 2 tr Engelska tills. med <i>r.</i> ; 2 tr Latinskrifning tills. med icke-Greker i VI ₁ ; 2 tr Teckning tills. med icke-Greker och <i>r.</i> i VI ₁ —V . 6 tr.
VI ₁ :	(12 lärj.) 2 tr Engelska tills. med <i>r.</i> ; 2 tr Latinskrifning tills. med icke-Greker i VI ₂ ; 2 tr Teckning tills. med icke-Greker och <i>r.</i> i VI ₂ —V . 6 tr.
V:	(10 lärj.) 2 tr Engelska tills. med <i>r.</i> ; 2 tr Teckning tills. med icke-Greker och <i>r.</i> i VI ₂ —VI ₁ ; 1 t:e Latinskrifning på särskild tid 5 tr.
IV:	(14 lärj.) 4 tr Engelska, deraf 2 tr tills. med <i>r.</i> , 1 t:e med III <i>r.</i> , 1 t:e med VI ₂ <i>r.</i> ; 2 tr Teckning tills. med icke-Greker i VII ₂ o. VII ₁ , <i>r.</i> i VII ₁ 6 tr.

*) 2 = högre, 1 = lägre afdelningen; *k.* = klassiska linien, *r.* = reallinien.

Den dagliga undervisningstiden har under hela läsåret varit kl. 7—9, 11—12, samt tvenne eftermiddagar i veckan kl. 4—5. Första halftimmen af läsedagen, kl. $\frac{1}{2}$ 7—7, har varit egnad åt bön med bibelläsning och förklaring, med undantag för tiden från 1 December till Höttermi- nens slut samt från Vårterminens början till Påsk, då morgonböerna bör- jat $\frac{3}{4}$ 7. Ledningen af dessa andaktsstunder har äfven under detta läsåår handhafts af Lektor *Schmidt*, och den dervid förekommande förklaring har omfattat senare hälften af *Marci* Evangelium samt epistlarna till *Corin- thierna*, *Timotheus* och *Titus*. För första klassen hafva morgonböerna under hela läsååret börjat kl. $\frac{1}{4}$ öfver 7. Gudstjenst har hvarje Söndag under någon lärares ledning hållits på läroverkets stora sal, den kallaste årstiden för hela ungdomen, annars för ungefär halva antalet, då den an- dra hälften beviostat gudstjensten i Domkyrkan.

Gymnastiköfningar hafva egt rum för klasserna V—VII₁: Måndagar kl. 5—6 samt Onsdagar och Fredagar kl. 6—7; för klass. I—IV: Tisdagar, Onsdagar och Fredagar kl. 5—6. Samfälda öfningar i gevärsexercis och manöver för klass. V—VII₁ hafva å nämnda timmar stundom försiggått, hvarjemte klass. V särskildt blifvit öfvad i dessa ämnen m. m. Tisdagar kl. 6—7. Till bajonettfäktning för klass. VI och VII₁ hafva Thorsdagar kl. 10—11 varit använda. I fäktning med florett och sabel hafva lärjungarne i klass. VII₂ erhållit undervisning Måndagar kl. 9—10 och Thorsdagar kl. 5—6. Målskjutning med för "Salongsskjutning" apterade Remingtongevär hafva klass. VI och VII₁, ett skjutlag i sönder, förehaft å gymnastiksalen Lördagar kl. 10—11, och emedan dessa skjutöfningar af brist på dugliga gevär ej kunde taga sin början förrän i slutet af November, så hafva de under Vårterminen egt rum äfven Måndagar kl. 10—11.

Utom ofvannämnda på bestämda dagar i veckan förekommande öfnin- gar hafva under höstterminen 34 timmar blifvit använda till sådana öfnin- gar, som varit beroende af årstid och väderlek. Bemälda öfningar hafva omfattat: Målskjutning i skottbanan å "Wasafältet" för klassen VII₂ samt afdelnings- och kompani-exercis såväl i spridd som sluten och blandad ord- ning äfvensom fälttjänstöfningar för klass. VI och VII₁, hvarjemte några sådana öfningar för lägre klasser förekommit på Gymnastiksalen. Under vårterminen hafva hittills 18 timmar till sådana öfningar varit använda.

Från gymnastik- och vapenöfningarna (utom målskjutningar) blefvo på grund af läkarebesigtning befriade: vid början af höstterminen 30 och vid vårterminens början 34, hvilket i medeltal utgör omkring 12 $\frac{1}{2}$ procent af antalet närvarande lärjungar.

Gymnastikundervisningen inspekterades den 19 och 20 November af föreståndaren för Gymnastiska Centralinstitutet Herr Öfversten m. m. *G. Nyblaus*.

Under Höttermi- nens hade hela skolungdomens 1 $\frac{1}{2}$ dags ledighet från lektionerna för att lära sig skogsplantering; omkring 3000 björkplantor blefvo då under en erfaren skogsplantörs ledning utsatta på den så kalla- de "Stallhagen" i närheten af staden, och ernar man ett annat år fortsätta

med denna för ungdomen både nyttiga och roande sysselsättning. De belöpande kostnaderna bestredos af den lilla kassa, som samlats af det för några år sedan af skolungdomen härstädes bildade och ännu fortlevande "Sällskapet till Småfoglars skydd".

Vid sångöfningarna hafva lärjungarne varit fördelade i 5 af indelningen i läsklasser oberoende afdelningar, hvilka hvardera undervisats föreskrifven tid. Instrumentalöfningar hafva egt rum 3 timmar i veckan.

Undervisningen i teckning har varit fördelad på 3 kurser sålunda: 1:sta ritkursen (1:sta klassen $1\frac{1}{2}$ tim., 2:dra d:o 1 tim.): Teckning efter väggtafvor; detaljteckning efter mindre förläggsplanscher.

2:dra ritkursen (3:dje klassen 1 tim., 4:de och 5:te klass. real. och icke-Greker 2 tim.): Teckning efter väggtafvor och förläggsplanscher, samt afteckning af fristående klotsar.

3:dje ritkursen (6:te och 7:de klassernas real. och icke-Greker 2 tim.): Teckning och skuggning efter mer utförda planscher, samt förklaring öfver perspektivlärans första grunder.

Åt real. i V—VII har en timme hvarje vecka utöfver den eljest för teckning afsedda tiden varit anslagen till instrumentalteckning, och har samma timme äfven varit använd till extra ritöfningar för de lärjungar, som frivilligt dertill anmält sig. I dessa frivilliga ritöfningar hafva 43 lärjungar deltagit.

För lärjungarnes skriftliga hemarbeten har ett särskildt schema varit gällande, och beträffande lärjungarnes öfriga hemarbeten har, i öfverensstämmelse med föreskriften i Nådiga Cirkuläret af den 12 Maj 1865, i hvarje afdelning funnits en Anteckningsbok, i hvilken för hvarje dag blifvit antecknad, hvilka arbeten lärjungarne haft att fullgöra i hemmet.

Hemlexor hafva förekommit i alla klasser: i klasserna I—V i allmänhet i 2:ne läroämnen för hvarje dag, i de öfriga i 3:ne, och kunna dessa hemlexor anses hafva upptagit i klassen I en timme, i II och III två, i IV och V tre, samt i VI och VII fyra timmar om dagen.

Hvad för öfrigt beträffar undervisningens omfång och indelning på de båda bildningslinierna, begagnade läroböcker m. m., inhemtas detta af följande uppgift om

Genomgångna Pensa under läsåret:

Kristendom:

- Kl. I.* 3 tim. — Biblisk Hist.: Gamla Testamentets, efter Hübner (Thomanderska uppl.) — Katekes: Första hufvudstycket och till 2:a artikeln på det andra hufvudstycket. — Bibelläsning och Psalmer.
- Kl. II.* 3 tim. — Bibl. Hist.: Nya Testamentets. — Katekes: 2:dra och 3:e Artikeln samt 3:dje och 4:de hufvudstyck. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

- Kl. III.* 3 tim. — Bibl. Hist.: Gamla och Nya Testamentets (repetition). — Katekisation. — Valda Bibelspråk och Psalmer.
- Kl. IV.* 3 tim. — Katekisation med ledning af Norbecks lärobok i Teologi. — Bergs Bibelhandbok. — Nya Testamentets läsning med förklaring.
- Kl. V.* 3 tim. — Katekisation med ledning af Norbecks lärobok i Teologi. — Bergs Bibelhandbok. — Nya Testamentets läsning med förklaring.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. 2 tim. — Förra hälften af Norbecks Teologi. — 1:sta perioden af Cornelii Kyrkohistoria. — Nya Testamentets läsning med förklaring.
Högre afdeln. 2 tim. — Senare hälften af Norbecks Teologi. — 2:dra perioden af Cornelii Kyrkohistoria. — Nya Testamentets läsning på grundspråket med förklaring.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. 2 tim. — Norbecks Teologi. — Cornelii Kyrkohistoria. — Nya Testamentets läsning på grundspråket med förklaring.
Högre afdeln. 2 tim. — Repetition af Norbecks Teologi och Cornelii Kyrkohistoria. — Nya Testamentets läsning på grundspråket med förklaring.

Historia och Geografi.

- Kl. I.* 4 tim. — Historia: till Kalmare-Unionen efter Ekelunds sammandrag jemte Alanders läsebok. — Geografi: allmän öfversigt af världsdelen, Europas fysiska geografi utförligare, Sveriges geografi fullständigt samt Finlands, Östersjöprovinsernas och Norra Ty-sklands politiska geografi efter Palmblads lärobok.
- Kl. II.* 5 tim. — Historia: från Kalmare-Unionen till Drott. Christina jemte Alanders läsebok. — Geografi: Europas politiska från Nederländska monarkien till Asien.
- Kl. III.* 4 tim. — Historia: från Drott. Christina till lärobokens slut med begagnande af Alanders läsebok. — Geografi: Asiens och Afrikas.
- Kl. IV.* Klassiska linien. 4 tim. — Historia: Gamla tidens till Macedonierna efter Pütz' lärobok jemte Grubes karakterskildringar såsom läsebok. — Geografi: den matematiska samt Amerikas och Australiens fysiska och politiska. — Kartritning.
Real-linien. 4 tim. — Historia: Gamla och Medeltidens efter Wennerströms lärobok jemte Grubes berättelser såsom läsebok. — Geografi: lika med klassiska linien.
- Kl. V.* Klassiska linien. 3 tim. — Historia: Gamla tidens från och med Macedonierna. — Geografi: den Matematiska samt repetition af Europas politiska till och med Schweiz.
Real-linien. 4 tim. — Historia: Wennerströms lärobok i allmänna historien avslutad och repeterad. — Geografi: lika med klassiska linien.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. — Historia: Medeltidens efter Pütz' lärobok. — Geografi: Repetition af den fysiska samt af Sveriges och Norges fysiska och politiska.
Real-linien. 4 tim. — Historia: Ekelunds större sammandrag af Fäderneslandets till Frihetstiden. — Geografi: lika med klassiska linien.
Högre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. — Historia: Ekelunds större sammandrag af Fäderneslandets till Frihetstiden.
Real-linien. 4 tim. — Historia: Palmblads lärobok i Nyare Historien till Franska revolutionen samt Fäderneslandets från Frihetstiden till närvarande tid jemte repetition af det föregående. — Geo-

grafi: Repetition af den fysiska samt af Sveriges och Norges fysiska och politiska.

Kl. VII. Lägre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. — Historia: Palmblads lärobok i Nyare Historien till Franska revolutionen samt Fäderneslandets från Carl XII:s död till närvarande tid. — Geografi: Repetition af den fysiska samt af Sveriges och Norges fysiska och politiska.

Real-linien. 4 tim. — Historia: Palmblads lärobok i Nyare Historien från Franska revolutionen till närvarande tid jemte repetition af Gamla, Medeltidens och Nyare Historien äfvensom af Fäderneslandets. — Geografi: lika med klassiska linien.

Högre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. — Historia: Palmblads lärobok i Nyare Historien från Franska revolutionen jemte repetition af Gamla, Medeltidens och Nyare Historien äfvensom af Fäderneslandets. — Geografi: repetition.

Matematik.

Kl. I. 4 tim. — Aritmetik: Sorter, inledning till decimalbråk (Zweigbergk), öfning med hufvudräkning. — Linearteckning: räta linier, rätliniga vinklar och figurer (efter Ekman).

Kl. II. 5 tim. — Bråk, Decimalbråk samt Sorter. Öfning af hufvudräkning.

Kl. III. Klassiska linien. 4 tim. — Aritmetik: enkel Regula-de-tri, repetition. — Geometri: Eukl. Bok. I (Lindman).

Real-linien. 6 tim. — Aritmetik: sammansatt Regula-de-tri, repetition. — Geometri: Eukl. II—IV (Lindman).

Kl. IV. Klassiska linien. 4 tim. — Aritm.: sammansatt Reg.-de-tri, repet. af bråkräkning. — Geom.: Euklides' Bok. I (fr. prop. 27 till slutet) och Bok. II, samt repet. af Bok. I.

Real-linien. 7 tim. — Aritm.: Intresse och Rabatt. — Algebra: till och med eqvationer af 1:sta graden. — Geom.: Eukl. I—IV repetition.

Kl. V. Klassiska linien. 4 tim. — Aritm.: repet. af bråk- och sorträkning. — Geom.: Eukl. böck. III, IV. — Algebra: från början till polynomers uppdelning i faktorer (Björlings lärobok, 9:de uppl.).

Real-linien. 7 tim. — Aritm.: Intresse-, Rabatt- och Diskonträkning. — Geom.: Eukl. böck. V och VI (dock utan bevis för theoremen i Kap. 2 och 3 af bok. V) samt repet. af böck. I—IV. — Algebra: irrationela qvant., qvadratrötter, imagin. qv., eqvationer af 2:a grad. samt rep. af eqv. af 1:a gr.; problem i läroboken sid. 93—107 och i Björlings problemsaml. (3:e uppl.) största delen af Första Afdelningen.

Kl. VI. Klassiska linien. 4 tim.

Lägre afdelningen. — Aritm.: Intresse-, Rabatt- och Diskonträkning. — Geom.: repet. af Eukl. böck. I—IV. — Algebra: de fyra räknesätten med brutna qvant.: negativa qv. och eqvationer af 1:a graden jemte problemöfningar.

Högre afdelningen. — Geom.: Eukl. bok. V, kap. 1 samt repet. af böck. I, II, jemte problemöfningar. — Algebra: irrationela qvant., qvadratrötter, imagin. qv., rena eqv. af 2 gr.; problem i läroboken sid. 99—107 och i probl.-saml. (3:e uppl.) I, II, III, VI af Första Afdelningen.

Real-linien. 6 tim.

Lägre afdelningen. — Geom.: repet. af Eukl. böck. I—VI. —

Algebra: från och med roteqvationer till 1:a delens slut; af 2:a delen läran om eqvationer med flera obekanta till sid. 34. Algebraiska och geometriska problem efter Björlings problemsamling.

Högre afdelningen. — α) Algebra: kubik-rötter och rötter i allmänhet, potenser, logaritmer, serier (Bj. kap. 9 § 5—slut). — β) Geometri: Eukl. V och VI fullständigt (efter Bj.), läran om storheter i rummet 2 böcker samt Stereometri (efter Hellström). — γ) Problem: Bj. (2:dra uppl.) afd. III, pr. 53—72, g. pr. 43—59, afd. III urval af 1—90, g. pr. 1—52, afd. V pr. 21—96, stereom. pr. 1—25 samt de flesta af num. pr. 1—133 (Hellstr.), urval af Todh. geom. öfnings-satser.

Kl. VII. Klassiska linien. 4 tim.

Lägre afdelningen. — α) Algebra: irrationela kvantiteter och kvadrat-rötter (repet.); imaginära kvantiteter, eqvationer af 2:dra graden med 1 obekant, rot-eqvationer, maxima och minima (Bj. kap. VI—VIII art. 18). Dessutom har öfra lexlaget (10 lärjungar) genomgått eqvationer med flere obekanta, rötter i allmänhet, potenser. — β) Geometri: proportionsläran, dess tillämpning på plan geometri till likformiga figurer (Bj. V—VI: 13). — γ) Alg. Problem: Bj. afd. II sidd. 35—50 (3:dje uppl.); Geom. Problem: Todh. 357—377 samt urval af de föregående och af andra samlingar, och dessutom (under senare delen af vårterminen) öfning i skriftlig behandling af geometriska uppgifter.

Högre afdelningen. — α) Algebra: eqvationer med flere obekanta, kubik-rötter och rötter i allmänhet, repetition af det föregående. Dessutom har öfra lexlaget (7 lärjungar) genomgått läran om potenser, logaritmer och serier med talrika öfningsexempel. — β) Geometri: proportionsläran (repet.), dess tillämpning på plan geometri (fullständigt). — γ) Alg. Problem: Bj. afd. II sidd. 31—45 (2:dra uppl.); Geom. Problem: Todh. de flesta af pr. 357—440 samt urval ur andra samlingar, och dessutom skriftliga öfningar hvar fjortonde dag.

Real-linien. 6 tim.

Lägre afdelningen. — α) Trigonometri: Phragmén's lärobok "förra kursen" fullständigt, större delen af "senare kursen". — β) Stereometri: Hellström's lärobok fullständigt. — γ) Problem: Bj. afd. III sidd. 27—36, afd. V sidd. 69—79, Todh. urval af satser, trigonom. och stereom. öfningsexempel ur läroböckerna, och dessutom skriftliga öfningar.

Naturvetenskap.

- Kl. I.* 2 tim. — Menniskans kroppsbyggnad med ledning af Gumperts tabeller. Växternas hufvuddelar efter Anderssons väggtaflor samt lefvande växter. Läsning af hithörande delar af Berlins naturlära.
- Kl. II.* 2 tim. — Botanik: Kännedom om växtens organer dels efter Anderssons väggtaflor dels efter lefvande växter. — Zoologi: Berlins lärobok i naturlära, andra afdelningen. Menniskokroppen efter Gumperts tabeller.
- Kl. III.* Klassiska linien. 2 tim. — Botanik: Areschougs lärobok, 1:a afdelningen. Läsning af växter. — Zoologi: Torins lärobok, däggdjurens system.
- Real-linien. 3 tim. — Botanik: samma som classici. — Zoologi: samma som classici och dertill om människokroppen.

- Kl. IV.* Klassiska linien. 2 tim. — Botanik: Areschougs lärobok, andra och tredje afdeln. Om växtens inre byggnad och lifsyttningar till 7:e kap. Läsning af växter. Exkursioner. — Zoologi: Däggdjuren efter Torins lärobok.
Real-linien. 3 tim. — Botanik: det samma som klass. linien. — Zoologi: Däggdjuren och foglarne efter Torins lärobok. — Fysik: Floderi lärobok till § 50.
- Kl. V.* Klassiska linien. 2 tim. — Botanik: Areschougs lärobok, andra och tredje afdeln., om växtens inre byggnad och lifsyttningar. Läsning af växter och exkursioner. — Zoologi: Foglarne efter Torins lärobok.
Real-linien. 2 tim. — Botanik och Zoologi: det samma som klass. linien. — Fysik: Floderi lärobok t. § 81 med problem.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klass. linien. 2 tim. — Botanik: Areschougs lärobok, kap. 3—8. Läsning af växter efter Nat. systemet och exkursioner. — Zoologi: Reptilier, Batrachier, Fiskar, Leddjur och Marskar efter Torins lärobok.
Real-linien. 1 tim. — Zoologi: samma som klassiska linien, men efter Sundevalls lärobok. — 3 tim. Fysik: Läran om värme, magnetism och elektricitet efter Floderi lärobok, jemte dithörande problem. — 2 tim. Kemi: Berlins lärobok, inledningen och det vigtigaste af metalloider och syror.
Högre afdeln. Klass. linien. 2 tim. — Botanik: De vigtigaste inhemska växtfamiljerna samt läran om växtens inre byggnad efter Areschougs lärobok. Exkursioner. — Zoologi: Repetition af hela Torins lärobok. — Fysik: Schabus' lärobok, inledningen.
Real-linien. 1 tim. — Zoologi: Repetition af Torins lärobok. — 3 tim. Fysik: Magnetism och elektricitet samt repetition af värme-läran efter Floderi lärobok och med dithörande problem. — 2 tim. Kemi: Det vigtigaste af Berlins lärobok. Experiment.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Klass. linien. 2 tim. — Fysik: Magnetism, elektricitet och optik efter Schabus' lärobok.
Real-linien. 2 tim. — Fysik: Repetition af Floderi läroboks 1:a del och optik jemte problem. — 1 tim. Mekanik: Jocknicks lärobok. — 2 tim. Kemi: Berlins mindre lärobok. Experiment. — Mineralogi: Det vigtigaste af Hellboms lärobok.
Högre afdeln. Klass. linien. 2 tim. — Magnetism, elektricitet, akustik, optik efter Schabus' lärobok. Repetition.

Filosofi.

- Kl. VII.* Högre afdeln. — Antropologi och Logik efter Sjöbergs och Klingbergs läroböcker.
Lägre afdeln. Real-linien. — Antropologi efter Sjöbergs och Klingbergs lärobok.

Svenska.

- Kl. I.* — Uppläsning och förklaring af stycken ur Sundéns och Modins samt ur Alanders läsebok jemte öfning att återgifva innehållet. Af språkläran muntligen utan lärobok förnämligast samma delar som i tyskan. Den enkla satsens hufvuddelar. Rättskrifning efter Sundéns lärobok.
- Kl. II.* — Läsöfningar i Sundéns och Modins läsebok. Rättstafnings- och

satsbildningsöfningar. Korta uppsatser på lärorummet. Form- och satslära, det allra vigtigaste.

- Kl. III.* — Läsning af stycken i Sundéns och Modins läsebok (2:dra del.) Rätt-skrifningslära och skriföfningar samt smärre uppsatser på lärorummet. Form- och satslära utförligare. Satsöfningar.
- Kl. IV.* — Läs- och skriföfningar såsom i föregående klass. Formläran samt allmänna satsläran fullständigt. Satsöfningar.
- Kl. V.* — Läsning af valda stycken i Sundéns och Modins samt Bjursténs läseböcker. Svenska språkets syntax jemte satsöfningar. En uppsats eller öfversättning hvarannan vecka.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. — Läsning af valda stycken ur svensk, norsk och dansk literatur efter Sundéns och Modins, Bjursténs samt Hammerichs läseböcker. Ordbildningsläran samt fornsvenskans böjningsformer jemte repetition af läroboken. Satsanalys. En uppsats eller öfversättning hvarannan vecka.
Högre afdeln. — Läsning af skandinavisk literatur. Verslära. Öfversigt af Nordiska Mytologien efter Sundéns lärobok. Talöfningar. En uppsats eller öfversättning hvarannan vecka.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. — Läsning af skandinavisk literatur. Stillära efter Sundéns och Modins lärobok. Öfversigt af diktarterna efter Brodéns lärobok. Literaturhistoria: t. o. m. Dalinska perioden. Talöfningar. En utförligare uppsats i månaden.
Högre afdeln. — Läsning af skandinavisk literatur. Literaturhistoria. Talöfningar. En utförligare uppsats i månaden.

Tyska.

- Kl. I.* 6 tim. — Substantivens, Adjektivens, personliga och possessiva pronominens, hjälpverbens samt det svaga regelbundna Verbets aktiva former efter Hjorth. — Öfning i särskiljande af den enkla satsens hufvuddelar. — Flachs Elementarbok: st. 1—15.
- Kl. II.* 7 tim. — Repetition af Substantivens, Pronomens och Verbens former jemte de starka Verben och Prepositionerna. — Flachs Elementarbok: st. 8—23.
- Kl. III.* Klassiska linien. 4 tim. — Genusreglerna efter Hjorth samt repetition af det vigtigaste i formläran. — Svedboms läsebok: st. 13—21, 24, 25, 27, 28, 29, 32, 33, 36, 42. — Lokutionsöfningar hufvudsakligen med ledning af de stycken, som förekomma i Hjorths grammatik.
Real-linien. 5 tim. — Det samma som klassiska linien.
- Kl. IV.* Klassiska linien. 2 tim. — Formläran fullständigare jemte repetition. — Svedboms läsebok: st. 41—60.
Real-linien. 2 tim. — Det samma som klassiska linien, samt dessutom ett hemthema hvarje vecka.
- Kl. V.* Klassiska linien. 2 tim. — Formläran fullständigt. — Svedboms läsebok: st. 71—99.
Real-linien. 2 tim. — Det samma som klassiska linien, samt dessutom ett hemthema hvarje vecka.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 1 tim. — Repetition af formläran och det allmännaste af Syntaxen till Verbet. — Schillers "Die Jungfrau von Orleans" till 4:de scenen af 2:dra akten.
Real-linien. 2 tim. — Det samma som högre afdelingens real-linie.
Högre afdeln. Klassiska linien. 1 tim. -- Hjorths gramma-

tik fullständigt. — Goethes "Hermann und Dorothea" samt Schillers "Wallensteins Lager". — Lokutionsöfningar.

Real-linien. 2 tim. — Hjorths grammatik fullständigt. — Goethes "Hermann und Dorothea" samt Schillers "Maria Stuart". — Lokutionsöfningar. — Ett hemthema hvarje vecka.

Franska.

- Kl. IV.* Real-linien. 5 tim. — Oldes Språklära: 1:sta kursen af kap. 1—6. — Oldes Läsebok: 1:sta afdeln. styck. 1—40. — Skrifning af Verb.
- Kl. V.* Klassiska linien. 3 tim. — Lika med IV real.
Real-linien. 5 tim. — Oldes språkl.: 1:sta och 2:dra kursen af kap. 2—7. — Oldes läsebok: 1:sta afdeln. styck. 41—75 samt af 2:dra afdeln. styck. 1—14, 20. — Öfversättning (muntlig och skriftlig) till franska af styck. 1—30.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 4 tim. — Lika med V real. samt dessutom styck. 29—38 af 2:dra afdeln. i Oldes läsebok.
Real-linien. 5 tim. — Oldes språkl.: 1:sta och 2:dra kursen af kap. 2—7 samt det viktigaste af kap. 8 och 9. — Oldes läsebok: 2:dra afdeln. styck. 91—114 samt hela 3:dje afdeln. — Skriftlig och muntlig öfversätt. till franska af styck. 51—68, äfvensom muntlig efter Pauli. — Berndtsons Variétés littéraires pag. 1—25, 60—66.
Högre afdeln. Klassiska linien. 4 tim. — Oldes språklära: 1:sta och 2:dra kursen af kap. 2—7 samt det viktigaste af kap. 8 och 9. — Oldes läsebok: af 2:dra afdeln. styck. 18—28, 38—114 samt af 3:dje afdeln. styck. 1—4. — Skriftlig och muntlig öfversättning till franska af styck. 31—50. — Lokutionsöfningar.
Real-linien. 5 tim. — Lika med VI₁ real.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 5 tim. — Oldes språklära: kap. 9 jemte repetition af kap. 2—9. — Oldes läsebok: den poetiska afdel. — Variétés littéraires 2:me livraison. — "Athalie" af Racine. — "Le bourgeois gentilhomme": 3 akter. — Extemporalier, Skrif- och Lokutionsöfningar efter Drysen. — Ett hemthema hvarannan vecka.
Real-linien. 5 tim. — Lika med klassiska linien.
- Kl. VII.* Högre afdeln. Klassiska linien. 3 tim. — Oldes språklära fullständigt. — "Le verre d'eau" af Scribe och "Le Tartuffe" af Molière samt ett kap. af "Histoire de la révolution française" af Mignet. — Extemporalier och Lokutionsöfningar. — Ett hemthema hvarannan vecka.

Engelska.

- Kl. III.* Real-linien. 4 tim. — Formläran efter Sundstén. — Elementarboken st. 10—22.
- Kl. IV.* Icke-Greker. 4 tim. — Uttalsläran, det viktigaste af formläran och de oregelbundna verben. — Elementarboken st. 10—24.
Real-linien. 2 tim. — Formläran fullständigt. — Elementarboken st. 11—30.
- Kl. V.* Icke-Greker. 2 tim. — Formläran fullständigt. — Elementarboken st. 11—27.
Real-linien. 2 tim. — Syntaxen efter Sundstén t. o. m. kap. 3. — Elementarboken t. o. m. st. 51 samt 6 fabler.

- Kl. VI.* Lägre afdeln. Icke-Greker. 2 tim. — Syntaxen t. o. m. kap. 5. — Elementarboken t. o. m. st. 45.
Real-linien. — Syntax efter Sundstén t. o. m. kap. 9. — Elementarboken fullständigt. — Morens läsebok: serien 1 h. 2 sidd. 1—81.
Högre afdeln. Icke-Greker. 2 tim. — Syntax efter Sundstén t. o. m. kap. 9. — Elementarboken fullständigt. — Morens läsebok: serien 1, häft. 2, sidd. 1—32.
Rel-linien. 2 tim. — Detsamma som icke-Grekerna.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. Klassiska linien. 1 tim. — Sundsténs lärobok: Uttalsläran samt hela formläran. — Elementarboken: st. 1—40.
Icke-Greker. 3 tim. — Syntaxen fullständigt med repetition. — Elementarboken fullständigt. — "Frederic the Great" och "John Bunyan" af Macaulay samt de 10 första kap. af "Life ad voyages of Columbus" af Wash. Irving.
Real-linien. 3 tim. — Lika med samma afdeln. icke-Greker.
Högre afdeln. Klassiska linien. 2 tim. — Sundsténs lärobok fullständigt. — Elementarboken t. o. m. st. 36. — 4 akter af "King Dagobert".
Icke-Greker. 3 tim. — Sundsténs lärobok fullständigt med repetition. — Walter Scott's "Tales of a Grandfather" kap. VIII—XII. — Shakespeare's "Macbeth" 4 akter. — Talöfningar efter "the English Echo".

Latin.

- Kl. III.* 10 tim. — Cornelius Nepos: De Regibus, Iphicrates, Aristides, Pausanias, Cimon och Chabrias. — Rabes Grammatik: Formläran fullständigare samt det viktigaste af kasusläran i Syntaxen med extemporerade öfningar.
- Kl. IV.* 8 tim. — Cornelius Nep.: Militiades och Aristides. — Cæsar: de bello Gallico: 16 kapitel af 1:sta boken. — Grammatik: Formlära och Syntax efter Rabes lärobok. — Extemporerade satsöfningar.
- Kl. V.* 8 tim. — Cæsar: de bello Gallico: kap. 16—slutet af 1:a boken. — Ovidius: Methamorph.: Pyramus & Thisbe samt Niobe (v. 1—158). — Grammatik och Prosodik efter Rabes lärobok. — Extemporerade satsöfningar.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. 8 tim. — Livius: 30 kap. af 1:sta boken. — Cicero: de Amicitia: 15 kap. — Virgilius: Æn. 4:de boken (v. 1—500). — Grammatik och Prosodik efter Rabes lärobok.
Högre afdeln. 8 tim. — Livius: senare hälften af 1:sta och 20 kap. af 2:dra boken. — Cicero: de Amicitia: 16 kap. — Virgilius: Æn. 1:sta boken. — Grammatik och Prosodik efter Rabes lärobok. — Extemporerade satsöfningar.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. 7 tim. — Livius: 2:a boken från kap. 32 samt 3:e boken till kap. 51. — Virgilius: Æn. 1:a bok. från v. 600 samt 2:a och 3:e böckerna jemte repetition af böck. I—III. — Horatius: 20 od. af 1:a boken. — Repetition af Grammatiken. — Extemporalier efter Törnebladhs latinska skriföfningar.
Högre afdeln. 7 tim. — Livius: 3:dje boken från kap. 21. — Virgilius: Æn. 5:te och 6:te böck. — Cicero: Qvæstiones Tusculanæ 1:sta boken. — Horatius: od. 1:sta bok. — Grammatik och Extemporalier såsom i lägre afdeln. — Antiquiteter efter Thomsen. — En lärjunge har dessutom genomgått 3:dje och 4:de böckerna af Horatii

od. samt de 3 första böckerna af Taciti Annaler. — Ett hemthema i veckan för klass. IV—VII.

Grekiska.

- Kl. IV.* 6 tim. — Grammatik af Löfstedt: det allmännaste af Attiska dialektens formlära till konjugationen på *-uu* jemte tillhörande läseöfningar i Aulins läsebok.
- Kl. V.* 5 tim. — Det allmännare af Attiska dialektens formlära till oregelbundna Verben äfvensom af dessa de vanligaste. — Explikation: Xenophons Anabasis I, 1—2.
- Kl. VI.* Lägre afdeln. 6 tim. — Attiska dialektens formlära till oregelbundna Verben och af dessa de vid läsningen förekommande. — Xenophons Anabasis bok. I.
Högre afdeln. 6 tim. — Det allmännaste af Episka dialektens formlära. — Syntax: Casuslära, jemte läran om Modi i sjelfständiga satser. — Xenophons Anabasis: II, III. — Homérs Odyssé: I, II. — Skriföfningar å lärorummet.
- Kl. VII.* Lägre afdeln. 5 tim. — Oregelbundna Verben. — Syntax: Det allmännaste från början till Hypothesiska satser. — Xenophons Anabasis: III, IV. — Homérs Odyssé: III, Iliad I, II, 1—277. — Extemporerad läsning i Xenophons Memorabilia. — Skriföfningar å lärorummet.
Högre afdeln. 5 tim. — Grammatik afslutad och repeterad. — Xenophons Anabasis: V, 1—10. — Homérs Iliad II, III jemte repetition delvis. — Platos Kriton. — Skriföfningar å lärorummet.

Hebreiska.

- Kl. VII.* Lägre afdeln. 1½ tim. — Formläran efter Lindbergs grammatik. — Läsöfningar.
Högre afdeln. 1½ tim. — Det viktigaste af grammatiken efter Lindberg. — Psaltaren, de 10 första psalmerna.

B) Lärarne.

I lärarepersonalen hafva under läsåret följande förändringar inträffat: Adjunkten, Fil. Dokt. *G. A. Westholm* har blifvit befordrad till Kyrkoherde i Sala stadsförsamling; Fil. Dokt. *Th. C. C. Billbergh* har tillträdt den Matematiska lektionen och Fil. Kand. *J. Janson* den genom ofvannämnda befordran lediga Adjunkturen.

Hr Kyrkoherden *Westholm*, som nära 15 år med lika mycket nit som framgång tienstgjort vid detta läroverk, medtager härifrån till sin nya verkningskrets förmäns och embetsbröders odelade högaktning och tillgifvenhet samt ungdomens kärlek, känslor, hvilka äro en naturlig gärd åt hans redbara, anspråkslösa och vänsälla personlighet. I Lektor *Billbergh*, som

från 1873 års början tjenstgjort vid lärverket, hafva vi redan lärt känna en allvarlig, samvetsgran och begåfvad lärare, och glädja oss därför att nu få kalla honom vår, tillönskande såväl honom, som Adjunkten *Janson*, af hvars grundliga kunskaper vi lofva oss goda frukter för vårt läroverks ungdom, all välsignelse och framgång i deras ansvarsfulla kall.

Förordnade hafva varit: till v. Lektor: Fil. Dokt. *Th. C. C. Billbergh* vid den Matematiska lektionen från läseårets början till den 1 Maj, då han såsom ordinarie tillträdde samma befattning; till v. Adjunkt: Litteratören *P. A. V. Gullbergson* vid den efter Kyrkoherden *Westholm* lediga Adjunkten från läseårets början till den 1 Mars, då tjensten skolat af ordinarie innehafvaren tillträdas, samt från den tiden till läseårets slut i stället för utn. Adj. *Janson*, som för den då återstående delen af vårterminen erhållit tjenstledighet. I anledning af den partiela tjenstledighet, som på grund af sjuklighet varit Adj. *Lyrberg* beviljad under vårterminen, har utn. Kyrkoherden, Fil. Dokt. *A. Arhusiander* uppå förordnande bestridt kristendomsundervisningen i de tre lägsta klasserna.

Undervisningen har under läseåret varit på följande sätt fördelad mellan lärarne:

Undertecknad Rektor: Latin i kl. VII	13	tr i veckan.
Lektorn, Fil. Dokt. <i>J. S. Löfberg</i> : Hist. och Geogr. i VII—VI	17	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>C. H. Johansson</i> : Nat.hist. i VI—IV, Fysik i VII ₁ —VI ₁ (inclusive 1 t:me mekanik i VII ₁ r.)	20	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>D. A. Sundén</i> : Svenska i VII—V, i IV (1 t:e); Filosofi i VII	18	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>C. Schmidt</i> : Kristendom i VII—VI; Hebreiska; morgonbönerna	19	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>Th. D. G. Widegren</i> : Grekiska i VII—VI ₂ ; Latin i VII ₁ (1 t:e)	17	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>J. E. Modin</i> : Tyska i VI ₂ k.; i VI r.; Franska i VII; Engelska i VII ₁ r.; samt med frivilliga och icke-Greker i VII	20	”
Lektorn, Fil. Dokt. <i>Th. C. C. Billbergh</i> : Matematik i VII och VI ₂ r.; Fysik i VII ₂	20	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>H. E. Lyrberg</i> : (under vårterminen partielt utn. Kyrkoherden <i>A. Arhusiander</i>) Kristendom i V—I; Latin i III	25	”
Adjunkten <i>S. H. Rathsman</i> : Franska i VI—IV r.; Kalligrafi i III—II	23	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>F. J. L. Wulff</i> : Matematik i VI ₂ k., i VI ₁ —V samt i IV k.	27	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>C. A. Hvasser</i> : Grekiska i VI—IV;		

Tyska i VI ₁ k.—IV; Latinskrifning med icke-Greker i V	23	t:r i veckan.
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>P. A. Peterson</i> : Engelska med icke-Grek. och real. i VI—III; Matematik och Tyska i II	24	„
Adjunkten, Fil. Kand. <i>K. A. Stigman</i> : Svenska i IV—II; Tyska i III; Hist. och Geogr. i III—II	25	„
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>C. G. Åström</i> : Matematik i III k., III och IV r.; Fysik och Zoologi i V—IV r.; Nat.-hist. i III—II; Kemi i VII ₁ r. och VI r.	26	„
Adjunkten, Fil. Kand. <i>J. A. F. Svartz</i> : Latin i VI ₂ , i V och IV	23	„
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>E. Sandelius</i> : Latin i VI ₁ ; Hist. och Geogr. i V—IV; Latinskrifning med icke-Greker i VI	23	„
v. Adjunkten, Litteratören <i>P. A. V. Gullbergson</i> : Latin i V (1 t:e); alla ämnen i I utom Kristendom, samt Kalligrafi och Teckning; Morgonbönerna i I	23 ^{1/2}	„
Musik-Direktören <i>G. Nordvall</i> : Musik- och Sångöfningar i alla klasser	11	„
Ritläraren <i>N. Tufvesson</i> : Kalligrafi i I; Teckning i alla klasser (äfvén med icke-Greker)	10	„
Gymnastikläraren, Kapten <i>R. Bolling</i> : Gymnastik- och vapenöfningar i alla klasser (oberäknadt undervisningstiden utom Schema)	12	„

Skriföfningarna hafva under läseåret handhafvs:

de *Latinska* af Rektor för VII₂; af Lektor *Widegren* för VII₁; af Adj. *Svartz* för VI₂ och IV; af Adj. *Sandelius* för VI₁; af v. Adj. *Gullbergson* för V.

de *Svenska* af Lektor *Sundén* för VII₂; af Lektor *Schmidt* för VII₁; af Adj. *Peterson* för VI₂; af Adj. *Rathsman* för VI₁; af Adj. *Stigman* för V och IV.

de *Franska* och *Engelska* af Lektor *Modin*.

de *Tyska* af Lektor *Modin* för VI; af Adj. *Hvasser* för V och IV.

de *Matematiska* af Lektor *Billbergh*.

Klassföreståndare hafva under läseåret varit: Rektor för VII₂; Lektor *Johansson* för VII₁; Lektor *Modin* för VI₂; Adj. *Rathsman* för VI₁; Adj. *Wulff* för V; Adj. *Hvasser* för IV; Adj. *Åström* för III; Adj. *Peterson* för II; v. Adj. *Gullbergson* för I.

Den särskilda inspektionen öfver lärjungarne har varit fördelad på samtliga lärare.

C) Lärjungarne.

Antalet utgjorde vid förra årsberättelsens afgifvande . . .	254.	
Under detta läseår hafva blifvit inskrifne:		
Höstterminen	53.	
Vårterminen	4.	311.
Sedan förra årsberättelsens afgifvande afgångne	61.	
Sålunda utgör antalet denna dag	250.	311.
Af dessa tillhöra 23 första klassen.		
41 andra	„	
37 tredje	„	
31 fjerde	„	
21 femte	„	
21 sjette	„	lägre afdelningen.
29 sjette	„	högre „
28 sjunde	„	lägre „
19 sjunde	„	högre „
		<u>250.</u>

Realisternas antal är 15, af hvilka 3 tillhöra tredje klassen, 4 fjerde, 4 femte, 1 sjette klass. lägre och 2 samma klass högre afdelning, samt 1 sjunde kl. lägre afdeln. — 66 lärjungar hafva läst latin utan grekiska; 2 hebreiska; 14 engelska jämte latin och grekiska. — Från klassiska till reala linien eller tvärtom har under läseåret ingen öfvergång egt rum. — Af de afgångne hafva 22 aflagt maturitetsexamen, 5 hafva afgått till annat läroverk, 3 att priv. fortsätta sina studier, 1 att söka inträde vid Teknologiska Institutet, 4 till Handels-Institut. 6 i handel, 1 på mekanisk verkstad, 2 på bruk, 1 till sjös, 12 till andra yrken, 3 hafva följt sin moder på flyttning till Amerika; 1 lärjunge, *S. V. Terserus*, afled i sitt hem den 25 Mars d. å., efter att hafva legat sjuk allt ifrån sitt intagande vid läroverket höstterminen 1873; han tillhörde sjette klassens lägre afdelning.

D) Skollokalen.

I afseende härpå är ingenting att omnämna.

E) Undervisningsmaterielen.

För läroverkets medel hafva inköpts bland annat 18 ex. af *Bjurstens* läsebok (sista uppl.), en jordglob, en vägghafva öfver svenska mått, vigter och mynt, *Gumperts* vägghafva öfver människokroppens byggnad, 20 nya florettklingor.

För Bibliothekets medel äro inköpta:

Schmids Encyclopædie h. 95—98.

Upsala Universitets Årsskrift 1873, Matematik och Naturvetenskap, Medicin och Filosofi.

Geologiska Kartverket N:is 46—49.

Gauss Werke. IV. Göttingen 1873.

Följande gåfvor till Läroverket och Bibliotheket får jag med tacksamhet omnämna:

Från Kgl. Ecclesiastik-Departementet:

Årsberättelse af Chefen för Förenta Staternas Generalland-Kontor 1869.

Öfvers. af Oscar O—g. Washington 1871.

En samling Danska och Norska Läroverksprogram.

Från Kgl. Svenska Akademien:

Dess minnespenning öfver *Olaus Petri*.

Från Kgl. Vetenskaps-Akademien:

Dess minnespenning öfver *H. Järta*.

Från Kgl. Statistiska Byrån:

Bidrag till Sveriges officiela Statistik: Kgl. M:ts Befallningshafvandes Fem-årsberättelser för 1866—70.

Commerce-Collegii berättelse för 1872.

Styrelsens för allm. väg- och vattenbyggnader berättelse för 1872.

Hushållnings-Sällskapens berättelser för 1871.

Sundhets-Collegii berättelse för 1870.

Berättelse rör. kommunala rösträtten för 1871.

Från Westmanlands och Dala Nation i Upsala:

Diverse disputationer och Akademiskt årstryck.

Från Westmanlands Fornminnesförening:

Dess årsskrift utgifven af *J. E. Modin*. I. W:ås 1874.

Från Kgl. Universitetet i Christiania:

Aarsberetning för 1872.

Lieblein. Die Ägyptischen Deukmäler in Petersburg, Helsingfors, Upsala och Copenhagen. Christ. 1873.

Synnerstedt. Anatomisk beskrivelse paa bursæ mucosæ. Christ. 1869.

Hertzberg. Indberetning om nogle Lærerseminarier i fremmede Lænder. Christiania 1873.

Diverse Småskrifter rör. Norges skolväsen.

En Medalj till minne af Kon. Oskar II och Drott. Sofias kröning.

En Medalj preglad för Harald Haarfagers-festen.

Från Smithsonian Institution i Washington:

Annual report pr 1870. Washington 1871.

Från Utgifvarne:

Bergstedt. Veckoskriften Samtiden för 1873.

E. Erdman. Geologiska Väggtäflor m. text.

E. Ährling. *C. Linnæi* flora dalecarlica. Örebro 1873.

Från Lektor E. G. Björlings Sterbhus:

Trancoeur. Cours complet de mathematiques pures. T. I. II. Paris 1837.

Från Boktr. Bergh i Westerås:

Årstryck för 1872 och 1873.

Från Kapten Bjuggren:

2:ne gamla mynt, uppgrädda på Ceylon.

Ett egyptiskt mynt ($\frac{1}{2}$ piaster).

Diverse kinesiska och siamesiska mynt.

Från ynglingen O. B. T. Silfverskjöld:

Minnespenning öfver Drott. Kristina.

Från Sällskapet *Karlsbröderna* har äfven i år blifvit till mig öfverlemnad en frikostig gåfva af 150 Rdr Rmt, för att i 2:ne prämier, hvardera å 75 Rdr Rmt, vid Vårterminens slut enligt Läroverks-Collegii bestämmande tilldelas 2:ne behöfvande hoppgifvande ynglingar af läroverkets 6:te eller 7:de klass. — Äfvenledes har jag haft glädjen att af "en person, som vill vara okänd", få emottaga 150 Rdr Rmt "såsom ett bevis på tillgifvenhet för Westerås högre Elementarläroverk, att af Collegium i 3:ne lika stora prämier vid hvardera af innevarande läseårs terminer tilldelas ynglingar, som gjort sig förtjenta af uppmuntran". I läroverkets och ungdomens namn hembäras de ädle gifvarne hjertliga tacksägelser.

Vid den muntliga afgangsexamen, som egde rum härstädes den 13, 14 och 16 Juni 1873, blefvo följande 22 lärjungar tillhörande sjunde klassens högre afdelning mogne förklarade: *Johan Gustaf Nyberg, Lars August Ahlgren, Gottfrid Bäcklin, Knut Oscar Zethelius, Erik Wilhelm Fromhold Lyrberg, Per Fredrik Ringström, Johan Christoffer Odelberg, Carl Gustaf Odelberg, Carl Gustaf Nilsson, Johan August Lund, Gustaf Andersson, Carl Jakob Mauritz Malmqvist, Lars Axel Gustafsson, Erik Ephraim Andersson, Arvid Johan Leonard Axelsson, Knut Magnus Canell, Johan Oscar Lindberg, Ernst Ludv. Nyberg, Axel Mauritz Arnberg, Johan Gustaf Iverus, Carl Helmer Frænell* och *Johan Bernharä Wickholm*. — Såsom Censorer fungerade Professorn vid Upsala Universitet, Fil. Dokt. *H. T. Daug* och Professorn vid samma Universitet, Fil. Dokt. *J. T. Hagberg*.

Den skriftliga examen med de 19 lärjungar i sjunde klassens högre afdelning, samt 2 privatister, som i stadgad ordning anmält sig till afgangsexamen under innevarande Vårtermin, egde rum den 17, 18, 20 och 21 nästlidne April. Den muntliga examen, till hvilken desse samtliga blifvit admitterade, kommer att börjas den 27 Maj.

Uppvisning i Gymnastik sker *Fredagen* den 5 Juni kl. 6 e. m.

Årsexamen med Läroverkets samtliga klasser kommer att hållas *Fredagen* den 5 Juni kl. 9—12 f. m., 4—6 e. m., samt *Lördagen* den 6 Juni kl. 9—11 f. m., hvarefter slutöfning i Sång sker på stora lärosalen. Sedan derefter flyttningen klasserna emellan, äfvensom de belöningar och understöd, som blifvit lärjungar tillerkända, offentligen gifvits tillkänna, kommer läsåret att afslutas med Gudstjenst i Domkyrkan, då tecken gifves med stora klockan.

Att Läroverkets Eforus, Biskopen, Kommendören af Kongl. Nordstjerneorden, Högvördigste Herr Doktor *C. O. Björbling* måtte tackas med sin närvaro gifva åt ofvannämnda offentliga förrättningar ökad vigt och betydelse, derom anhåller jag vördsamast. Med samma vördsama anhållan vänder jag mig äfven till de män, som H. H. Eforus anmodat att såsom ledare och vitnen vid examen tillstädesvara: Länets Höfding, Kommendören af K. N. O. Hr *G. R. Charpentier*, Sekund-Chefen för Lifregem. Grenadiercorps, Öfversten, Riddaren af K. S. O. och S:t O. O. Frih. *H. Falkenberg*, Domprosten, L. N. O., Fil. Doktor Hr *C. W. Linder*, Lands-Sekreteraren Hr *C. E. Stålhös*, Borgmästaren Herr *E. W. Avenius*, Stadsläkaren, Ridd. af K. W. O., Hr Doktor *L. M. Altin*, Lasarettsläkaren Hr Doktor *J. F. Claréus*, Prosten, Ledam. af K. W. O., Fil. Dokt. Herr *L. E. Boberg*; och skall räkna det för en heder och glädje att vid samma tillfällen få se rätt talrikt närvarande ungdomens Föräldrar, Anhörige och Målsmän, samt öfrige vetenskapernas och den offentliga undervisningens Gynnare och Vänner.

Westerås den 26 Maj 1874.

Ludvig Mossberg.

II. Lägre Elementarläroverket i Sala.

(Uppgift af Rektor, Fil. Doktor J. G. Westman.)

Innan den vanliga redogörelsen afgifves, bör här först nämnas, att läroverket haft glädjen att under läsåret mottaga ett besök af dess vördade Eforus, hvilken den 27 Oktober afhöorde läsningarne i läroverkets 3:ne klasser.

Derjemte får nämnas, att Bergshauptmannen och Riddaren, Fil. Dokt. Herr *P. N. Sewén*, efter att flera år hafva varit läroverkets Inspektor, sistlidne hösttermin anhöll om entledigande från denna befattning. Det var ingen ringa uppoffring Herr Bergshauptman *Sewén* ådagalade genom mottagandet af detta uppdrag, då man besinnar dels hans framskridna ålder, dels den ansträngande befattning, han i Statens tjenst innehar, samt de mångahanda kommunala förtroenden, hvilka hopat sig på honom. Den trohet, hvarmed Herr Bergshauptman *Sewén* såsom detta läroverks Inspektor verkat, tillhör det icke mig att orda om; men hvad jag ville säga är, att det humana, välvilliga sätt, på hvilket Herr Bergshauptman *Sewén* städse omfattat läroverkets såväl lärare som lärjungar, af desse sent kommer att förgätas, men tacksamt bevaras som ett af deras käraste minnen.

Då H. H. Eforus sedan till läroverkets nye Inspektor förordnade Kyrkoherden i Sala Stadsförsamling, Fil. Doktor Herr *G. A. Westholm*, kunde väl ett lyckligare val icke träffas, alldenstund den vidsträckta erfarenhet, Herr Kyrkoherden *Westholm* under en mångårig, välsignelserik tjenstgöring vid ett högre Elementarläroverk samlat, helt visst i mera än ett hänseende kommer att gagna härvarande läroverk. Då man derjemte känner den älsklighet, hvarmed Herr Kyrkoherden *Westholm* vet att vinna tillgifvenhet af alla, som med honom komma i beröring, kan läroverket icke annat än med den uppriktigaste glädje helsa honom välkommen såsom dess närmaste förman.

A. Undervisningen.

Höstterminen började den 29 Augusti och slutade den 18 December; Vårterminen började den 17 Januari och kommer att afslutas den 5 Juni.

Tiden för den dagliga undervisningen har varit kl. 7—9 och 10—12 förmidd. samt två timmar Måndags-, Tisdags- och Thursdagseftermiddagar och en timme Fredags eftermiddag. Fjerdedels timmen hvarje morgon före kl. 7 har blifvit använd till bön och bibelläsning. Gymnastiköfningarna hafva försiggått kl. 12— $\frac{1}{2}$ 1 hvarje dag; öfningar i Teckning och Sång hafva hållits, de förra kl. 2--3 Onsdags och Lördags eftermiddagar, de senare kl. 3--4 samma eftermiddagar.

Det har varit nödvändigt att under detta läseår meddela gemensam undervisning åt 1:sta och 2:dra klassernas lärjungar de 10 timmar, på hvilka 3:dje klassens bägge linier fordrat hvar sin lärare. Äfven har ämnesläsning för lärarne varit begagnad, likväl så, att en lärare haft de flesta undervisningstimmar i 1:sta klassen.

Hemlexor hafva under läseåret gifvits i 2:dra och 3:dje klasserna, men ej till någon dag i flera än två läroämnen. Den tid, som på detta hemarbete behöft användas, kan beräknas till en à två timmar för dagen.

Hvad beträffar omfånget af undervisningen och hvilka läroböcker begagnats, inhemtas detta af följande uppgift om

Genomgångna Pensa under läseåret:

Kristendom.

Klassen I. — Bibl. Hist.: Gamla Test. efter Hübner. -- Första hufvudstycket af Katekesen. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Klassen II. — Bibl. Hist.: Nya Testamentets efter Hübner. — Katekes: 2:dra, 3:dje och 4:de hufvudst. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Klassen III. — Bibl. Hist.: Nya Testamentets efter Kurtz. — Katekes: 5:te hufvudst. och repetition af de föregående. — Katekisation. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Historia och Geografi.

Klassen I. -- Historia: till Wasa-ätten efter Ekelunds mindre sammandrag. — Geografi: det allmännaste om Verldsdelarne; fäderneslandets Geografi; det öfriga Europas fysiska och politiska till Sachsiska Staterna, efter Palmblads Lärobok.

Klassen II. — Historia: från Wasa-ätten till Frihetstiden. — Geografi: större delen af Europas fysiska och politiska.

Klassen III. — Historia: ifrån Frihetstiden till Lärobokens slut. — Geografi: Europas fysiska och politiska afslutad, jemte Asiens och Afrikas.

Mathematik.

Klassen I. — Arithmetik: Sorter och Bråk efter Zweigbergk, jemte hufvudräkning. — Geometri: Linearteckning efter Ekman. — Mera försigkomne lärjungar 12 propositioner af Eukl. 1:sta Bok.

Klassen II. — Arithmetik: Sorter och Bråk, Bråks användning på Sorter, Hufvudräkning. — Några lärjungar Regula-de-tri. — Geometri: Eukl. Bok. I. 41 propositioner.

Klassen III. — Klassiska linien. Arithmetik: Detsamma som klassen II. — Regula-de-tri med tillämpning på Intresse-räkning. — Geometri: Eukl. Bok. I.

Real-linien. -- Arithmetik: Detsamma som den klassiska linien. — Sammansatt Regula-de-tri, Rabatt-, Bolags- och Kedje-räkning. — Geometri: Eukl. IV Böcker.

Naturlära.

Klassen I. — Inledning till djur- och växtrikets kännedom, omfattande det allmännaste af läran om människans kroppsbyggnad och undersökning af lefvande växter (Berlins Lärobok).

Klassen II. — Botanik: kännedom om växternas yttre organer efter I:a afdelningen af Areschougs "Botanikens Elementer," med begagnande af Thedenii Skol-Botanik och Anderssons Väggtäflor. — Insamling af växter. — Zoologi: kännedom om Menniskan och Däggdjuren efter Berlins Läroböcker.

Klassen III. — Klassiska linien. — Botanik och Zoologi: detsamma som klassen II fullständigare genomgånet. — Insamling af växter.

Real-linien. — Botanik och Zoologi: detsamma som den klassiska linien. — Dessutom i Zoologi: Inledningen till Djurrikets kännedom, Däggdjuren och någon bekantskap med Fäglarne, efter Torins Lärobok.

Svenska språket.

Klassen I. — Läsning af Sundéns och Modins Läsebok med redogörelse för innehållet; läsning ur minnet af vissa Skaldestycken. — Det viktigaste af Formläran samt läran om den enkla satsens delar, efter Sundéns Lärobok. — Rättskrifningsöfningar. — Satsbildningsöfningar.

Klassen II. — Läseöfningar såsom i föregående klass. — Satsbildningsöfningar. — Smärre uppsatser på lärorummet.

Klassen III. — Läseöfningar. — Öfning att bilda sammansatta Satsbildningar och Satsfogningar. — Smärre uppsatser på lärorummet.

Tyska språket.

Klassen I. — Det viktigaste af Formläran samt af Explikationsöfningarna st. 1—29, efter Lyth.

Klassen II. — Formläran efter Hjorth. — Explikation: Flachs Läsebok st. 12—29. — Analys med jemförelse mellan Tyskan och modersmålet. — Locutions- och Skriföfningar.

Klassen III. — Båda linierna. — Explication: Flachs Läsebok st. 29—41. — För öfrigt som klassen II.

Engelska språket.

Klassen III. — Real-linien. — Det viktigaste af Formläran, efter Sundstén. — Af densammans Elementarbok: de tre sista akterna af Tragedien Dago-bert. — Locutionsöfningar.

Latin.

Klassen III. — Cornelius Nep.: till Thrasybulus. — Extemporerade Satsöfningar, Formläran samt det viktigaste af Syntaxen, efter Rabe. — Vokabel-läsning.

B. Lärarne.

Beträffande undervisningsskyldigheten, har den varit fördelad på följande sätt:

Rektor har undervisat i Kristendom 6 timmar, i Historia och Geografi 9, i Svenska 9, tillsammans 24 timmar i hvarje vecka.

Kollega *J. G. Arpi*: i Kristendom 3 timmar, i Latin 10, i Tyska 6, i Matematik 3, i Naturlära 2, i Kalligrafi 3, tillsammans 27 timmar.

Kollega, Fil. Dokt. *P. E. Wallstersson*: i Matematik 10 timmar, i Tyska 12, i Engelska 4, i Naturlära 2, tillsammans 28 timmar.

Skriföfningarne hafva försiggått på lärorummet och rättats af läraren i ämnet.

Sångläraren Löjtnant *F. Aminoff* har undervisat i Sång 2 timmar i veckan och, såsom Gymnastiklärare, i Gymnastik 3 timmar.

t. f. Ritlärarinnan Demoiselle *A. Lindfeldt*: i Teckning 2 timmar i veckan.

Kollega *Arpi* har varit Klassföreståndare för 1:sta klassen.

Kollega *Wallstersson* 2:dra „

Rektor 3:dje „

C. Lärjungarne.

Före Höstterminens början afgingo 17, af hvilka 7 öfvergått till högre läroverk, de öfriga till handel, handtverk eller andra yrken.

Vid Höstterminens början inskrefvos 5 och en månad derefter inskrefs äfven 1, hvilken egde giltigt skäl till sin fördröjda ankomst; antalet var den terminen 34. Under vinterferierna afgick en lärjunge för att egna sig åt handel, och vid Vårterminens början inskrefvos 5, hvadan antalet denna termin är 38.

Lärjungarnes antal i de särskilda klasserna har varit följande:

<i>Höstterminen:</i>	<i>Vårterminen:</i>
i 1:sta klassen 5,	i 1:sta klassen 10,
i 2:dra klassen 10,	i 2:dra klassen 10,
i 3:dje klassen 19,	i 3:dje klassen 18,
deraf 6 på reallinien.	deraf 5 på reallinien.

D. Skollokalen.

Plåttaket på läroverkshuset har blifvit oljestruket.

E. Undervisningsmaterielen.

För läroverkets medel hafva blifvit inköpta Stielers större Hand-Atlas samt åtskilliga böcker.

Läroverkets bibliotek har fått emottaga följande gåfvor: 1 ex. Geologiska Väggtafloer; Svensk Författnings-samling för år 1873; några häften innehållande bidrag till Sverges officiella Statistik; Westmanlands Fornminnes-förenings Årsskrift, 1:sta häftet, samt läroverkens Årsberättelser.

F. Examina.

Hösttermins-examen hölls den 18 December, dervid såsom ledare och vittnen voro närvarande: Inspektor Scholæ, Kyrkoherden Fil. Dokt. Herr *G. A. Westholm*, Herr Bergshauptmannen och Riddaren Fil. Dokt. *P. N. Sewén*, Herr Borgmästaren *P. Schött* och Herr Rådmanen *J. A. Ekstedt*.

Årsexamen är af H. H. Eforus utsatt att hållas den 5 Juni.

Sala den 15 Maj 1874.

III. **Lägre Elementarläroverket i Arboga.**

(Uppgift af Rektor, Fil. Dokt. *L. H. Afzelius*.)

Undervisningen.

Höstterminen började den 30 Augusti och afslutades den 19 December; Vårterminen började den 22 Januari och kommer att afslutas den 9 inst. Juni.

Läsetimmarna hafva fortfarande varit förlagda till förmiddagarna kl. 8—10 samt kl. 12—3 efterm., och dessutom för klasserna V—III till kl. 5—6 Måndags- och Thorsdags-eftermiddagar, med det undantag för 2:dra klassens lärjungar, att dessa på Thorsdagarna slutat kl. 2 och i stället läst mellan 5—6 e. m. Öfningarna i Gymnastik hafva egt rum för alla lärjungarne gemensamt hvarje dag en half timme omedelbart efter morgonlektionernas slut; till vapenöfningar för de lärjungar, som deruti öfvats, har en timme på Lördagseftermiddagarna varit anslagen. Öfningarna i Sång och Instrumentalmusik hafva varit förlagda till Tisdags- och Fredagseftermiddagar; de båda sångafdelningarna hafva haft den gemensamma öfningstimmern på Onsdagseftermiddagarna. Till undervisning i Teckning hafva varit anslagna och i den allmänna läsordningen upptagna: för klass. IV—I en timme i veckan samt för klass. V två timmar. En timme i veckan utom Schema har varit anslagen till undervisning i detta ämne för de lärjungar, som frivilligt dertill anmält sig. — De lärjungar på klassiska linien, hvilka varit befriade från läsning af Grekiska språket, hafva på de åt detta språk anslagna lärotimmar varit sysselsatta i enlighet med föreskrifterna i Nåd. Cirkuläret af den 10 Mars 1869 och har dervid för 5:te klassens dispense-rade en af dessa lärotimmar varit anslagen till Latinskrifning.

Hemlexor hafva i alla klasser för hvarje dag blifvit lärjungarne föresatta, för kl. I i ett à två ämnen, för kl. II i allmänhet i 2:ne ämnen och för de öfriga i 3:ne ämnen, och kunna dessa hemlexor i allmänhet anses hafva upptagit: för 1:sta klassen omkr. 1 timme dagligen; för 2:dra klass.

omkr. $1\frac{1}{2}$ timme; för 3:dje klassen $1\frac{1}{2}$ à 2 timmar samt för 4:de och 5:te klass. $2\frac{1}{2}$ à 3 timmar. Den tid, lärjungarne behöft använda på sina hemscripta, har flertalet uppgifvit till 2 timmar i veckan.

Undervisningen har på följande sätt varit mellan lärarne fördelad:

Rektor: Latin och Tyska i klass. V—IV; Engelska i V; biträdt vid undervisningen i Franska i V—IV samt i Latin i III; Välskrifning i IV r.; tillsammans 20 timmar i veckan.

Kollega *L. T. Sundell*: Matematik i V—II; Tyska i II (4 tr); Välskrifning i III k.; tillsammans 31 timmar.

Kollega, Fil. Dokt. *G. H. von Stapelmohr*: Alla ämnen i I utom Teckning; Fysik i V—IV; biträdt vid undervisningen i Naturvetenskap i IV r. och III r. (gemensamt 1 t:e) samt i Kristendom i III (Bibl. Hist. 1 t:e); tillsammans 30 timmar.

Kollega, Fil. Dokt. *J. E. E. Ährling*: Historia och Geografi samt Naturalhistoria i V—II; Kristendom i II; tillsammans 31 timmar.

Kollega, Fil. Dokt. *S. O. Stenberg*: Kristendom i V—III; Svenska i V—II; Grekiska i V—IV; biträdt vid undervisningen i Tyska i II (3 tr); Välskrifning i II; tillsammans 30 timmar.

Kollega, Fil. Dokt. *G. V. Kemner*: Franska i V—IV; Engelska i IV—III; Latin och Tyska i III; Svenska (läseöfningar) i II (1 t:e); Välskrifning i III r. och I (1 t:e); tillsammans 29 timmar.

Rektor har rättat 5:te och 4:de klassernas Latinska och Tyska hemthemata, Kollega *Stenberg* 5:te och 4:de klassernas Svenska samt Kollega *Kemner* 3:dje klassens Latinska och Tyska uppsatser, jemte det den sistnämnde handhaft 5:te klassens dispenserades särskilda Latinska skriföfningar.

Under läseåret hafva följande lärostycken blifvit genomgångna:

Första Klassen.

Kristendom: Bibl. Historia, Gamla Testamentets efter Hübner (Thomand. uppl.) — Första hufvudst. af Katekesen. — Läsning af valda bibelställen och psalmer.

Modersmålet: Läsning af valda stycken ur Sundéns läsebok samt Starbäcks "Berättelser ur Svenska Historien", med öfning för lärjungarne att med egna ord återgifva innehållet af det lästa. — Af Språkläran, efter Brodén's lärobok, hufvudsakligen samma delar, som blifvit genomgångna vid undervisningen i Tyska språket. — Det viktigaste om satsdelarna samt öfningar i rättskrifning.

Tyska: Hjorts Grammatik, det viktigaste af formläran (utom pronom. demonstr., derterm., interrog. och relat.) till och med Hjelpverberna och aktiva och svaga Verbets regelbundna böjningsformer, jemte de i läroboken förekommande dubbla "Öfningar för den första undervisningen" med resolution samt öfning i särskiljande af satsdelarna.

Mathematik: Arithmetik: de fyra räknesätten i hela tal jemte öfning i användande af decimaler samt tillämpning på Sorter. -- Hufvudräkning.

Naturlära: De första grunderna till Djur- och Växtrikets kännedom, inhämtade under innanläsning och förklaring af Berlins läsebok.

Historia och Geografi: Fäderneslandets Historia, efter Ekelunds "Lärobok för första begynnare", till Kalmare Unionen. — Efter Palmblads Geografi: det allmännaste om verdensdelarna samt Sveriges, Norges, Danmarks, Rysslands och Englands fys. och polit. Geografi

Andra Klassen.

Kristendom: Bibl. Hist., Nya Testam. — Andra hufvudst. af Katekesen jemte repetition af det första. — För öfrigt som i föregående klass.

Modersmålet: Läseöfningar såsom i föregående klass. — Af formläran det viktigaste och hufvudsakligen detsamma, som blifvit genomgånget vid undervisningen i Tyska språket. — Satsbildnings- samt rättskrifnings- och interpunktionsöfningar.

Tyska: De i läroboken förekommande "Lättare stycken till öfversättning" samt styck. 1—9 i Svedboms större läsebok. — Formläran fortsatt och fullständigare till och med Konjugation af svaga Verber och under läsningen förekommande starka Verber jemte det al'männaste om Adverbier och Partiklar. — Öfningar i särskiljande af Ordklasser samt sats- och satsdelar.

Mathematik: Arithmetik: de fyra räknesätten i Bråk med tillämpning på Sorter. — Hufvudräkning. — Geometrisk åskådninglära efter Bergius.

Naturlära: Om Däggdjuren, efter Berlins läsebok. — Det viktigaste af växternas yttre organer samt Sexualseystemet, med ledning af Anderssons "Inledning till Botaniken", Häft. 1, samt "botaniska Väggtaflor". — Insamling och undersökning af några allmännare värväxter.

Historia och Geografi: Fäderneslandets Historia från och med Kalmare Unionen till Carl XII. — Tysklands, Hollands, Belgiens, Schweiz' och Frankrikes fys. och polit. Geografi jemte repetition af det föregående.

Tredje klassen.

Kristendom: Bibl. Hist. repet. — Tredje, fjerde och femte hufvudst. af Katekesen jemte repetition af de föregående. — Valda bibelspråk och psalmer.

Modersmålet: Läse- och Skriföfningar. — Det viktigaste af satsläran. — Formläran repeterad.

Latin: Formläran efter Rabes lärobok repeterad och fullständigare. — Af Casusläran det viktigaste. — Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides och Cimon. — Skriföfningar på lärorummet.

Tyska: Formläran fullständigare och afslutad. — Svedboms st. läsebok, styck. 10—29. — Skriföfningar på lärorummet. — Realliniens särskilda timme använd till skriföfningar på lärorummet.

Engelska: Enbloms lärobok, formläran till præpositionerna. — Läseboken st. 27—38 med undantag af det 35:te. — Skriföfningar på lärorummet.

Mathematik: Klass. linien: Arithmetik, läran om Sorter samt Reg-de tri. — Öfning i hufvudräkning. — Geometri, Eukl. Bok. 1. — Reallinien: Arithmetik, Reg-de-tri, Interesse-, Bolags- och Kedjeräkning. — Öfning i hufvudräkning. — Geometri, Eukl. Böck. 1—4.

Naturvetenskap: Botanik: Anderssons "Inledning till Botaniken", Häft. 1, med ledning af samma författares "botaniska väggtaflor" och Thedenii Skolbotanik samt insamlade 50 växtarter. — Zoologi: Torins lärobok, Inledningen och Däggdjuren till Pecora, med ledning af Fiedlers "Anatomische Wandtafeln" och Kraus' "das Thierreich in Bil-

dera". — Realliniens särskilda timme använd till läsning af de främmande verdensdelarnes fys. Geografi tillsammans med 4:de klassens realister.

Historia och Geografi: Fäderneslandets Historia afslutad och repeterad från och med Gustaf Wasa. — Europas polit. Geografi afslutad och repeterad.

Fjerde Klassen.

Kristendom: Katekesen repeterad. — Bergs Bibelhandbok, Gamla Testamentets Kanoniska böcker. — Läsning af Evangelierna.

Modersmålet: Läsöfningar. — Sats- och Interpunktionsläran afslutade. — Skriföfningar på lärorummet.

Latin: Form- och Casusläran fullständigare; fortsättning af Syntaxen, det viktigaste. — Cornelius Nepos: Themistocles, Pausanias, Alcibiades, Thrasylulus. — Ett hemthema i veckan.

Grekiska: Kühners Grammatik, det viktigaste af formläran t. o. m. Verba på μ samt läseöfningsstyck. 1—42. — Xenophons Anabasis, Bok. 1, Kap. 1.

Tyska: Formlära repeterad; af Syntaxen det nödvändigaste. — Läseboken st. 49—60. — För Reallinien ett hemthema i veckan.

Engelska: Formläran afslutad och repeterad. — Läseboken styck. 38—44. — Lokutionsöfningar. — De från Grekiska dispenserade lika med 3:dje klassens realister.

Franska: Oldes lärobok, det viktigaste af formläran till de oregelbundna Verbena. — Läsebokens 1:sta afdelning styck. 1—39. — Lokutionsöfningar.

Mathematik: Klass. linien: Arithmetik: Reg.-de-tri och Intresseräkning. — Öfning i hufvudräkning. — Geometri, Euklid. Böck. 1—2. — Reallinien: Geometri, Eukl. Böck. 5—6 efter Björling. — Algebra, Björlings, Eqvationer af 1:a graden med en obekant jemte problem.

Naturvetenskap: Botanik: Anderssons lärobok, Häft. 2, "Kronblomstrige" och "Fästblomstrige", med ledning af egna herbarier, Thedenii Skolbotanik, Fristedts Exsiccater och ett Skolans herbarium. — Insamlade ytterligare 75 växtarter. — Zoologi: Torins lärobok, Däggdjuren och Foglarna till Hönsen med ledning af Kraus' "das Thierreich in Bildern" och Sundevalls "Atlas till Svenska foglarna" samt Skolans naturaliesamling. — Realliniens särskilda timme använd till repetition af fys. Geografi tillsammans med 3:dje klassens realister. — Fysik: Eloderi lärobok, Inledningen och Geostatiken till Vägen.

Historia och Geografi: Klass. linien: Gamla tidens Historia, efter Ekelunds lärobok, til Alexander, jemte nödig Geografi. — Öfversigt af de främmande verdensdelarnes polit. Geografi samt de förnämsta Europeiska culturländernas polit. Geografi repeterad. — Reallinien: Gamla Tidens och Medeltidens Historia efter Wennerströms lärobok. — Geografi lika och tillsammans med klass. linien.

Femte Klassen.

Kristendom: Katekesen repeterad. — Bibelläsning lika och tillsammans med 4:e klassen. — Skarstedts Kyrkohistoriska berättelser, 1:sta och 2:a tidehvarvet.

Modersmålet: Läroboken repeterad. — Läse- och rättskrifningsöfningar. — Uppsatser på lärorummet.

- Latin*: Syntaxen fullständigare med extemporerade öfningar. — Cæsar de bello Gallico, Bok. 1. — Ovidii Metamorph., Quatuor Aetates, Phaëton. — Ett hemthema i veckan.
- Grekiska*: Formläran avslutad och repeterad. — Xenophons Anabasis, Bok. 1, Kap. 1—7.
- Tyska*: Grammatik fullständigare. — Läseboken styck. 67—88. — Schillers Wilhelm Tell, 1:er—2:er Aufz., 1:ste Scene. — Ett hemthema i veckan.
- Engelska*: Grammatik: fullständigare. — Walter Scotts Tales of a Grandfather (Bergend. Edit.), Kap. 1—5. — Skriföfningar på lärorummet.
- Franska*: Klass. linien: Oldes lärobok, det viktigaste af formläran till de oregelbundna Verberna. — Läsebokens 1:sta afdelning styck. 1—30. — Reallinien: Formläran fullständigare jemte de oregelbundna Verberna. — Läsebokens 2:dra afdelning styck. 1—38. — Skriföfningar på lärorummet.
- Mathematik*: Klass. linien: Arithm., Reg-de-iri, Intresse- och Bolagsräkning. — Algebra, till Multiplikation i Bråk. — Geometri, Euklid. Böck. 1—4. — Reallinien: Algebra, Irrationela kvantiteter, kvadratrötter, imagin. kvantiteter, Ekvationer af 2:dra graden till § 4 af 8 kap. jemte problem. — Geometri, Eukl. Böck. 5—6. — Geometriska öfningssatser. — Repetition.
- Naturvetenskap*: Botanik: Anderssons lärobok, Häft. 2, med ledning af egna herbarier, Thedenii Skolbotanik, Fristedts Exsiccater samt Skolans herbarium. — Insamlade ytterligare 75 växtarter. — Zoologi: Torins lärobok, de vertebrerade djuren, med ledning af Kraus "Bilder", Sundevalls Atlas och Skolans naturaliesamling. — Fysik: Leksells lärobok, det viktigaste.
- Historia och Geografi*: Klass. linien: Gamla Tidens Historia avslutad och repeterad. — Reallinien: Wennerströms lärobok avslutad och repeterad samt på Realliniens särskilda timme Asiens, Afrikas och några af de förnämsta Europeiska kulturländernas polit. Geografi repeterad tillsammans med 4:de klassen. — Båda linierna gemensamt hafva repeterat Fäderneslandets Historia fr. o. m. Gustaf Wasa samt Amerikas och Australiens polit. Geografi.

Lärarne.

Till den vid förra läsårets början lediga fente Kollegatjensten vid Läroverket utnämndes den 12 Mars förl. år extra Läraren vid H. Elementarläroverket i Linköping, Fil. Dokt. *Gustaf Voltemar Kemner* och inträdde han med innevarande läsårs början i tjänstgöring härstädes. — Till den under förra Vårterminen ledigblifna Gymnastiklärarebefattningen vid Läroverket utnämndes vid slutet af terminen Löjtnanten vid K. Westmanlands Regemente, *Sven Anton Hallström*, och inträdde han vid början af innevar. läsår i tjänstgöring härstädes. — Tjänstledighet under innevarande termin från den 1 Mars har åtnjutits af Löjtnant *Hallström*, och har under tiden Gymnastiklärarebefattningen uppehållits af Sergeanten vid K. Westmanlands Regemente *E. M. Eklundh*. — Såsom vikar. Ritlärare har Kaptenen vid K. Lif-Reg:ts Grenadier-Corps, R. S. O., Frih. *St. Creutz* under hela läsåret tjänstgjort.

Rektor har varit klassföreståndare för 5:te klassen, Kollega *Sundell* för 4:de, Kollega *Ährling* för 3:dje, Kollega *Stenberg* för 2:dra samt Kollega *Stapelmoir* för 1:sta klassen.

Lärjungarne.

Vid förra redogörelsens afgifvande var lärjungarnes antal 63. Af dessa afgingo efter läsårets slut 21, deraf 6 till högre Elementarläroverk (2 till Westerås, 3 till Örebro, 1 till Carlstad), 1 till lägre Elementarläroverket i Eskilstuna, 1 till Tekniska skolan i Örebro, 1 i Telegrafverkets tjenst, 2 till Jernvägarna, 1 på Kontor, 1 i Handel samt 8 utan uppgifven afsigt. — Vid höstterminens början inskrefvos 16 lärjungar, deraf 5 i 2:dra och 11 i 1:sta klassen, och var altså antalet under Höstterminen 58. Sedan vid terminens slut en lärjunge afgått till Handelsyrket samt vid Vårterminens början 4 lärjungar blifvit inskrifne, har antalet denna innevarande termin utgjort 61, deraf 4 tillhört 5:te klassen, 7 den 4:de, 9 den 3:dje, 23 den 2:dra samt 18 den 1:sta klassen. — Af 5:te klassens lärjungar hafva, sedan vid läsårets början en af lärjungarne i denna klass öfvergått från klassiska linien till reala, 2 tillhört klassiska linien och af dessa 1 varit från Grekiska dispenserad; af 4:de klassens lärjungar hafva 5 tillhört klassiska linien och af dessa 3 varit från Grekiska dispenserade; af 3:dje klassens lärjungar hafva 6 läst Latin.

Skollokalen.

Intet anmärkningsvärdt att omnämna.

Undervisningsmaterielen.

Från Kongl. Ecklesiastik-Departementet, H. H. Ephorus, Consistorium och andra Auktoriteter har Läroverket med tacksamhet emottagit följande böcker och planschverk: Geologiska Väggtafflor af E. Erdman; Sv. Författningssamling för år 1873; Statistiska Central-Byråns und. Berättelser för åren 1870, 1871; Bidrag till Sveriges officiela Statistik, 7 häften, innehållande olika myndigheters und. Berättelser; Plan till Statistik rör. elementarundervisningen; Betänkande och Förslag till inrättande af en pedagogisk undervisningsanstalt för Elementarlärare; Und. betänkande ang. pensionering af enkor och barn efter Prester och Elementarlärare; Westmanlands Fornminnesförenings Årsskrift, 1:a årgången; Geometrisk Konstruktions- och Projektionslära af A. Pasch jemte åtföljande 20 planscher (2 exemplar), samt den vanliga samlingen af Läroverkens årsberättelser.

Dessutom får jag med tacksamhet omnämna följande gåfvor: Från K. Vetenskaps-Akademien genom Intendenten, Hr Professor *F. A. Smitt*: en samling Fiskar, inlagda i sprit, deraf 24 arter tillhöra den Svenska Faunan och 4 arter äro exotiska, samt af Herrar Stadsfullmäktige i Arboga ett

anslag af 100 rdr rmt, hvilket Hrr Stadsfullmäktige i slutet af förra läseåret välvilligt beviljade Läroverket till inköp af utensilier för naturaliesamlingen.

I en föregående årsberättelse omnämndes, att härstädes år 1871 affidne f. Kaptenen vid K. Uplands Regemente *C. T. Strömberger* i sitt den 8 April 1867 upprättade testamente ihågkommit Arboga Elementarläroverk med "en donation af Ett Tusen rdr rmt, hvaraf årliga räntan såsom premier för flit och godt uppförande uti tre olika poster af 10, 20 och 30 riksdaler tilldelas tre af de mest deraf förtjenta bland de fattigare ynglingarne". — Jag har nu glädjen meddela, att det donerade kapitalet, 1000 rdr, förlidne år blef af utredningsmännen i afl. Kapten *Strömbergers* sterbhus till Läroverket öfverlemnadt, så att premier af denna donation kunna vid inst. års-examen till deraf förtjenta lärjungar utdelas.

Examina.

Hösttermins-examen hölls den 19 December, dervid såsom ledare och vittnen voro närvarande: Inspector Scholæ, Förste Stadsläkaren, Hr Med. Dokt. *W. M. Bergmanson*; Hr Borgmästaren *R. W. Bosæus*; Hr v. Häradsh. Fil. Dokt. *Th. Elfstedt*; Ordföranden bland Stadsfullmäktige; Hr Brukspatronen *C. Stenberg*; Hr Majoren och Riddaren *B. Wolffram*; Hr v. Pastorn, Fil. Dokt. och Theol. Kand. *A. Dehlgren* samt Hr Handlanden och Riddaren *J. O. Rosendal*. Den offentliga årsexamen är af H. H. Ephorus utsatt att hållas den 9 inst. Juni.

Till afslutande af denna redogörelse har jag glädjen omnämna det besök, hvarmed Läroverket hedrades, då dess värdade Ephorus sistlidne Fredag inspekterade detsamma. Detta besök bör för Läroverkets lärare utgöra det käraste minnet från det läseår, som nu går till ända.

Arboga den 18 Maj 1874.

IV. Stadspedagogien i Köping.

(Uppgift af Rektor, Fil. Dokt. *M. Barkén*.)

Vid återblicken på det snart tilländagångna läseåret fäster sig tanken vilkorligen i främsta rummet vid den stora och smärtsamma förlust denna

skola lidit genom sin vördnadsvärde, älskade Inspektors, Kyrkoherden öfver Köpings Stads- och Landsförsamlingar, Ledanoten af Kongl. Nordstjerne-Orden, Filos. Jubeldoktorn och Theol. Doktorn, Högvärdige Herr *Olof Rudolf Bellanders* dödliga frånfälle, som timade den 9 sistl. Augusti. Under 40 år eller alltsedan 1834 hade Doktor *Bellander* haft närmaste tillsynen öfver denna skola och genom sitt städse visade förtroende och vänskap för lärarne, sin faderliga kärlek och välvilja för lärjungarne, af hvilka säkerligen mången har att tacka hans allvarliga råd och ömma förmaningar för hela sin lefnadsriktning, kunde han icke annat än vinna allas varmaste tillgifvenhet, tacksamhet och vörnad. Saknaden och sorgen vid hans bortgång kännas därför så mycket djupare, välsignelsen öfver hans minne så mycket innerligare. Att detta minne här i skolan skall fortlevva välsignadt intill senaste efterverld därför äro äfven de båda stiftelser han gjorde till ungdomens uppmuntran och till hågkomst af sina båda synnerligt lofvande, i förtid borttryckta söner en ytterligare säker borgen.

I ledigheten efter den affidne har H. H. Eforus förordnat stadens Borgmästare, Riddaren af Kongl. Wasa-Orden Herr *Oskar Schenström* att tills vidare vara skolans Inspektor och kunde helt visst intet lyckligare val hafva träffats med afseende på det varma nit och deltagande, hvarmed Borgmästar *Schenström* städse omfattat allt som gagnar denna stad och särskildt denna skola.

Undervisningen.

Höstterminen började den 30 Augusti och afslutades den 20 December. Vårterminen öppnades den 20 Januari och är af H. H. Eforus bestämd att afslutas den 5 Juni.

Dagliga lärotiden har detta, likasom flera föregående år, varit förlagd till förmiddagarna kl. 7—9, 10—12 och efterm. kl. 1—2.

Tisdagar, Onsdagar, Fredagar och Lördagar kl. 12—1 har ungdomen öfvats i *gymnastik* med och utan redskap, i enklare infanterirörelser och kroppsofningar, hvilka när väderleken så medgifvit företagits i fria luften.

Undervisning i *sång* har meddelats Tisdags och Fredags efterm. kl. 3—4 och i

Teckning Måndags och Thorsdags efterm. kl. 3—5 uti frihands-, linear- och klotsritning.

Läroböckerna hafva varit hufvudsakligen desamma som begagnas vid högre Elementarläroverket i Westerås och lärokurserna inom Kollegaklassen i de flesta ämnen motsvarande första klassens, men i Rektorsklassen för de äldre lärjungarne utsträckts till 3—5 klassernas kurser. I Engelska språket hafva 11 lärjungar njutit undervisning, i Franska 2 och i Latin 1, till en del på särskilda timmar.

Lärarne.

Strax före höstterminens början erhöll Gymnastikläraren, Löjtnanten *B. Lindgren*, på begäran afsked från sin befattning, hvilken han i sju ter-

miner innehaft, och har H. H. Eforus sedan till denna tjänst utnämnt Löjtnanten vid Kongl. Nerikes regemente *Rolf Schenström*, som före Herr *Lindgren* under 9 terminer uppå förordnande med utmärkt skicklighet och nit ledde ungdomens gymnastiköfningar, hvadan han med allt skäl af både lärare och lärjungar nu helsas välkommen åter. Under ledigheten, eller hela hösttermin och mer än halfva vårterminen, har Kaptenen vid Kgl. Westmanlands Regemente, Frih. *L. Fleming*, haft godheten uppehålla denna undervisning efter förordnande.

Civil-Ingenjören *E. F. Hultgren* har äfven under hela detta läseår varit förordnad till lärare i teckning.

Rektor och Kollega hafva undervisat hvar och en inom sin klass med undantag att Kollega D:r *Bellander* bestridt undervisningen äfven i Engelska språket inom Rektorsklassen.

Lärjungarne.

Lärjungarnes antal vid förra läseårets slut utgjorde	37.
Vid början af höstterminen inskrefvos	5.
„ vårterminen „	<u>2.</u> 7. 44.
Vid höstterminens början afgingo	9.
„ vårterminens början afgick	<u>1.</u> 10.
så att antalet under vårterminen varit	
i Rektorsklassen	20.
i Kollegaklassen	<u>14.</u> 34. 44.

Utaf de afgångne hafva 2 öfvergått till högre läroverk, 1 erhållit anställning såsom ritare vid mek. verkstad, 1 i bokhandel, 1 i minuthandel, 1 å boktryckeri och 4 ingått i handverk och landtbruk.

Skollokalen

oförändrad.

Undervisningsmaterielen.

För skolans egna medel hafva iuköpts Väggtafvor i 2 kurser för undervisningen i teckning, Atlas öfver Skandin. Däggdjur m. fl. forts. samt åtskilliga kartor, lexika och läseböcker.

Genom Konsistorii-Expeditionen de flesta läroverks årsberättelser.

Examina.

Höstterminens examen hölls den 20 December, hvarvid skolans t. f. Inspektor, Borgmästaren, R. W. O. *Oskar Schenström* och Rådman *J. E. Möller* såsom ledare och vittnen voro närvarande. Den offentliga årsexamen är af H. H. Eforus utsatt att hållas den 5 inst. Juni.

Köping den 12 Maj 1874.

V. Nora Stadspedagogi.

(Uppgift af Rektor Ernst Brandberg.)

Undervisningen.

Innevarande läseår tog sin början den 25 Aug. och afslöts den 18 December. Afslutningen af vårterminen, som började den 22 Januari, är af Eforus bestämd till den 6 Juni.

Den dagliga lärotiden har varit så indelad, att undervisningen, efter föregången bön med bibelläsning och förklaring, fyra dagar i veckan fortgått med båda klasserna från kl. 7—9 och $\frac{1}{2}$ 11—1 samt tvänne dagar 7—9 och $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1 f. m., med ungefär en halftimmes framflyttning af morgontimmarne under den mörkaste årstiden, samt dessutom med den *öfre* klassen fyra dagar 3—4 och med den *nedre* tvänne $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ 5 e. m. Öfningarne i *gymnastik* hafva hållits hvarje dag en halftimme efter förmiddagslektionernas slut och i *sång* Onsdags- och Fredagseftermiddagar 3—4. De förra hafva bestått i pedagogisk gymnastik med och utan redskap, marscher och exercis samt lekar och kroppsöfvelser i fria luften; de sednare i tonträffning, koralsång och tvåstämmiga sånger.

De under året begagnade läroböcker hafva i allmänhet varit desamma som i Örebro Elementarläroverks fyra nedersta klasser, och beträffande undervisningens omfång hafva lärokurserne ungefärligen motsvarat dem, som för Elementarläroverkens 3:ne nedersta klasser äro föreskrifna. Dock har på öfre klassens högre afdelning undervisningen i de flesta ämnen utsträckts till 4:de klassens kurser.

Med anledning af K. M:ts nådiga föreskrift om undervisningstimmarnas inskränkning för Elementarläroverkens 3:ne nedersta klasser, har kollegium, som ansett denna föreskrift äfven böra gälla pedagogierna, efter inhemtadt yttrande af Eforus, från och med läseårets början tillämpat densamma, men med hänsyn till att hvardera klassen, genom sin fördelning i tvänne årsafdelningar, ungefärligen motsvarar 2:ne klasser af Elementarläroverken, ansett sig dervid böra gå en medelväg och således bestämt lärotimmarne, de kalligrafiska iuberäknade, till 28 för *nedre* och 30 för *öfre* klassen. På dessa timmar hafva de särskilda läroämnen så fördelats, att *Rektor* undervisat i Kristendom 7 timmar i veckan (öfre kl. 3, nedre 4), i Historia och Geografi 9 (öfre kl. 5, nedre 4), i Tyska språket 5 (öfre kl.), i Engelska 2 (öfre kl.), i Kalligrafi $3\frac{1}{2}$ (öfre kl. $1\frac{1}{2}$, nedre 2), i Latin och Grekiska $2\frac{1}{2}$ (öfre kl.), tillsammans 29 timmar; *Kollega*: i Naturvetenskap 4 (öfre kl. 2, nedre 2), i Svenska språket 8 (öfre kl. 3, nedre 5), i Tyska 5 (nedre kl.), i Matematik 12 (öfre kl. 6, nedre 6), tills. 29 timmar. Under båda terminerna hafva 32 lärjungar begagnat sig af undervisning i Tyska och

8 i Engelska, men endast 2:ne i Latinet, af hvilka sednare den ene under vårterminen äfven undervisats i Grekiska språket; men enär ett tillräckligt antal lärotimmar icke kunnat i läsordningen inrymmas åt de tvänne sistnämnda läroämnena, har Rektor några timmar hvarje vecka deruti lemnat enskild undervisning. — Likasom under flera föregående år har Rektor ensam handhaft ledningen af morgonbönerna med dithörande bibelförklaringar, hvaremot Kollegan rättat samtliga lärjungarnes skrifliga uppsatser på modersmålet. De Engelska och Latinska hafva rättats af läraren i dessa ämnen. Under vintermånaderna har Söndagsgudstjenst af lärarne turvis förrättats i skolans större lärosal.

Lärarne.

Under hela läsåret hafva de ordinarie lärarne utan afbrott tienstgjort, och Kollega, Dr: *Billmanson*, derjemte under samma tid på förordnande uppehållit de ännu vakanta lärarebefattningarna i gymnastik och sång. Rektor har varit föreståndare för öfre och Kollega för nedre klassen.

Lärjungarne.

Vid afslutningen af sistlidna läsåår utgjorde dessas antal 39, af hvilka vid höstterminens början endast 24 återkommo. Bland de 15, som lemnade läroverket, afgingo 5 till Örebro högre Elementarläroverk, nämligen: från *öfre klassen* 1 till 5:te och 1 till 4:de latinklass samt från *nedre* 2 till 2:dra och 1 (med underhaltiga betyg) till 1:a klassen, 1 till teknisk, 1 till landtbruksskola, 2 till handel, 1 till mekanisk verkstad och de öfrige utan uppgifven afsigt vid afgang. Under höstterminen inskrefvos 12, hvadan antalet då utgjorde 36, näml. 11 i öfre och 25 i nedre klassen, förutom 2:ne, hvilka fingo såsom auskultanter deltaga i undervisningen. Sedan 1, efter att hafva fått plats som bodgosse, afgått *under* terminen och 1 utan angifvet skäl mot slutet, 3 under vårterminen inskrifvits och 1, efter vunnen anställning såsom postskrifvare, under densamma lemnat läroverket, utgör antalet f. n. 36, eller 8 i öfre och 28 i nedre klassen, förutom 1 auskultant.

Skol-lokalen

befinner sig i oförändradt skick.

Undervisningsmaterielen.

Af skolans medel hafva inköpts: ett Tellurium och Lunarium, 3:ne större på väf uppfordrade Kartor öfver Skandinavien, de 3:e sista häftena af Holmgrens Zoolog. Atlas, 1 Stielers Atlas jemte några mindre kartor, diverse böcker för biblioteket samt till utlåning åt obemedlade lärjungar, hvarjemte skolan för sitt bibliotek genom Konsistoriiexpeditionen fått emottaga de flesta af Läroverkens Årsprogrammer och såsom gåfva af studeranden *K. V. E. Hartman* ett handbref af Kon. Karl XII, dat. Lund den 11 Juni 1718.

Examina.

Höstterminsexamen hölls den 18 December, och voro dervid såsom ledare och vittnen närvarande: Inspect. scholæ, Herr Kontraktsposten *Osk. Bohm*, Herr Borgmäst. *K. J. Watz* och Herr Komminister *J. A. Westén*. Dagen för vårterminsexamen är, såsom ofvan nämndt är, utsatt till den 6 Juni.

Nora den 13 Maj 1874.

VI. Stadspedagogien i Linde.

(Uppgift af Rektor, Fil. Dokt. *E. J. Tägtström*.)

Undervisningen.

Höstterminen började d. 25 Aug. och slutade d. 19 Dec. Vårterminen, som började d. 19 Jan., kommer att afslutas d. 29 Maj. Läsetimmarne hafva, såsom förhållandet varit under alla föregående år, varit förlagda dels på för- och dels på eftermiddagarne: förmiddagarne kl. $\frac{1}{2}$ 8—9, 10—12 (Onsdagar och Lördagar till $\frac{1}{2}$ 1); eftermiddagarne (med undantag af Onsdagar och Lördagar, då ingen läsning egt rum) kl. 3—5; dock har äfven under detta år undervisningstiden under den mörkare årstiden varit så förändrad, att läsningarna begynt en half timme senare på förmiddagarne och en timme tidigare på eftermiddagarne. Läroböckerna äro hufvudsakligen desamma som i h. Elementarläroverkets i Örebro lägre klasser, der de fleste, som fortsätta sina studier, söka inträde. Lärokurserna desamma som i h. Elementarläroverkets 3 lägsta klasser. Af vid skolan under höstterminen närvarande 31 lärjungar hafva 2 läst Tyska och 12 Engelska, och af de under vårterminen närvarande 32 lärjungar läsa 7 Tyska och 14 Engelska. Någon undervisning i Gymnastik har under läsåret ej meddelats.

Lärarne.

Undervisningen har under hela läsåret blifvit bestridd af ord. Rektorn, Fil. Dokt. *E. J. Tägtström* ensam.

Lärjungarnes

antal under höstterminen 31, under vårterminen 32.

Skollokalen

oförändrad.

Undervisningsmaterielen

har genom Konsistorii-Notarie-Expeditionens försorg blifvit förökad med en Väggtäfla för mått, mål och vikt, samt med de flesta läroverks Berättelser för sistl. år.

Examina.

Hösttermins-examen hölls d. 19 Dec. i närvaro af Kontrakts-prosten, Ledamoten af K. N. O., Fil. och Theol. Dokt. *C. D. Arosenius*; dagen för vårterminens afslutande är, såsom ofvan sades, bestämd till d. 29 Maj.

Lindesberg den 16 Maj 1874.
